

DOXA

ZPRAVODAJ
KATOLICKÉ TEOLOGICKÉ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

ROČNÍK 1, ČÍSLO 2, KVĚTEN 2015

Pastorační
konverze

Obsah

EDITORIAL

Vojtěch Novotný / 1

FOCUS: PASTORAČNÍ KONVERZE

Jiří Skoblík: *Radost z evangelia* / 2

Jaroslav Brož – Lenka Demartini: *O konverzi biblických věd* / 4

Marie Zimmermannová – Vojtěch Novotný: *O konverzi katecheze a katechetiky* / 6

Norbert Schmidt – Radek Tichý: *Jak souvisí krása a zvěst evangelia?* / 8

MINULOST A PŘÍTOMNOST

Jiří Kuthan – Vojtěch Novotný: *Dějiny umění na pražské teologické fakultě* / 10

ZA HRANICE

Jana Slavíková: *Bologna* / 12

AKADEMICKÝ ŽIVOT: VĚDECKÉ PROJEKTY

Martin Zlatohlávek: *O vědeckých projektech* / 13

Věra Halabicová: *Lidské embryo a techniky reprodukční medicíny* / 14

Přehled projektů / 16

ABSOLVENT

Jan Böhm – Alice Nedbalová: *Žít pro vlast a tak i pro domov nebeský* / 17

Radka Těšínská Lomičková – Milan Pech: *O znakové řeči a tichu* / 19

Eva Doležalová: *Jan Hus, pražská univerzita a teologická fakulta* / 21

Vojtěch Novotný: *Post scriptum* / 22

VZPOMÍNÁME

Jan Royt: *Mojmír Horyna (23. 3. 1945 – 26. 1. 2011)* / 23

INFORMACE / 24

NAŠE KNIHY / 25

NADAČNÍ FOND ARNOŠTA Z PARDUBIC

Marie Pitterová: *Modlitba za fakultu* / 26

Magda Bušková: *Drobný, věrný dárc* / 27

Václav Talíř: *Dopis čtenářům* / 27

POZVÁNÍ / 28

Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Číslo a datum vydání: 2015, roč. 1, č. 2, květen 2015

Vydavatel: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Redakce: doc. Vojtěch Novotný, Th.D. (vedoucí redaktor);

PhDr. Josef Bartoň, Th.D.; PhDr. Milan Pech, Ph.D.; PhDr. Radek Tichý, Ph.D., S.L.L.; David Vopřada, Dr.

Redakční kruh: Mgr. Marie Benáková; Mgr. Šárka Lukešová; Mgr. et Mgr. Lenka Makovcová Demartini;

Mgr. Alice Nedbalová; Lic. iur. can. Eva Vybíralová

Adresa: Doxa, Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6, doxa@ktf.cuni.cz; Periodicita: 2x ročně

Grafická úprava: Marie Benáková podle grafické šablony Otakara Karlase

Tisk: Tiskárna Kleinwächter, Čajkovského 1511, 73801 Frýdek-Místek

Distribuce: KTF UK; Cena: zdarma

Registrace: MK ČR E 21835; ISSN 2336-5706

Za text jednotlivých článků odpovídají autoři a jejich pohled nemusí vyjadřovat stanovisko KTF UK. Redakce si vyhrazuje právo dodané rukopisy krátit.

© Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

dovolte, abychom prostřednictvím zpravodaje *Doxa* vstoupili do vaší blízkosti a nabídli vám něco informací o tom, čím žije naše Katolická teologická fakulta.

Na obálku jsme vybrali obraz Josefa Váchala. Je na něm zachycen sv. František z Assisi (v objetí Trojice), který v okamžiku své konverze vkročil do pobořeného kostela sv. Damiána, našel zde Ukřižovaného a zaslechl slova: „Františku, jdi a oprav můj dům, který se, jak vidíš, úplně hroutí!“

Snažíme se tak přiblížit téma, které spojuje rubriku *Focus*. Přinášíme v ní střípky z úvah našich pracovníků o tom, co znamená výzva papeže Františka, aby se přimknutí k Ježíši Kristu projevilo takovou „pastorační konverzí“, jež ústí v „trvalé misijní rozhodnutí“ a proměňuje všechny církevní struktury, zvyklosti a projevy tak, aby se staly „přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa“ (*Evangelii gaudium*, 27). Povaha listu vylučuje, abychom se námětu věnovali hlouběji. Přesto na něj chceme upozornit, neboť se mu zatím v českých zemích nedostalo žádoucího ohlasu.

Slovo konverze odkazuje k samému středu Ježíšovy zvěsti. Od okamžiku, kdy nás dostihla, nás Duch vede k tomu, abychom ve stopách vtěleného Syna zaujali postoj trvalé a plné obrácenosti k Bohu Otci. Definitivně nás sláva této milosti může dostihnout jenom skrze smrt a vzkříšení. Již nyní však na nás doléhá výzva: obraťte se, mějte mysl Kristovu (1 Kor 2,16), milujte Boha celou svou myslí (Mk 12,30) a přijměte smýšlení Ježíše, který mezi lidmi přijal postavení služebníka (Flp 2,5nn). Teologie hodná svého jména je nepochybně právě takováto usilovná *metanoia*.

Výzva papeže Františka tedy oslovuje i teologickou fakultu, a to velmi naléhavě. Akademická obec se má ve svých jednotlivcích i ve svých strukturách proměnit tak, aby se stala „přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa“. Co to ale znamená? Toto uvažování máme ještě před sebou. Je ale neodkladné. Bylo by hezké, kdybyste nám, milí čtenáři, pomohli tím, že redakci zašlete stručné a konkrétní podněty k tomu, co by se mělo změnit, aby byl uvedený cíl lépe naplňován. Vělenili bychom je do svých úvah i do přípravy tzv. dlouhodobého záměru (2016–2020).

V dalších rubrikách vám představujeme historické i nedávné *absolventy*. Ti současní se mohou vypravit *za hranice*, aby tu získali širší rozhled. *Akademický život* je tentokrát věnován vědeckým projektům. Obor dějiny křesťanského umění význačně utvářel *minulost a přítomnost* fakulty. Na jeho protagonistu Mojmíra Horynu s vděčností *vzpomínáme*. Působení fakulty přibližují *Informace* a *Naše knihy*.

Doxa má napomoci tomu, aby byla fakulta zřetelněji přítomna v místní církvi – aby ji čtenáři mohli lépe poznat a aby jí mohli, budou-li chtít, pomáhat. O formách této podpory bylo leccos řečeno v prvním čísle zpravodaje. Také v tomto svazku lze nalézt některé podněty. Zbývá jen, aby se našli ti, kdo budou ochotni přistoupit k činům. Předem jim děkujeme.

Vojtěch Novotný
vedoucí redaktor

Radost z evangelia

JIŘÍ SKOBLÍK

Požádali jsme pátera Jiřího Skoblíka, emeritního docenta morální teologie na naší fakultě a jednoho z nejoblíbenějších pražských kazatelů (zvláště v době jeho působení u sv. Ignáce), aby pro časopis Doxa vyslovil několik svých postřehů a komentářů k papežské exhortaci Evangelii gaudium, zvláště k myšlenkám vysloveným v úvodu a prvním oddíle dokumentu.

Na fotografii, která oběhla celý svět, sedí proti sobě u stolu odstupující a nastupující papež. Benedikt sedí jakoby za katedrou a chystá se přednášet. František sedí jakoby v školní lavici a celým tělem hltá každé slovo svého protějšku. Na svůj věk neobvyklý elán vkládá také do dokumentu, o kterém rokujeme. Samozřejmě musím ihned zdůraznit subjektivní stránku výběru atraktivních myšlenek.

Radost, ke které exhortace vybízí, není podnět, ale odezva. A tak se vnučuje otázka: jaké podněty pro radost má papež František v zásobě, že je si jejich účinností tak jistý? Hned na začátku textu je vypočítává: vysvobození z hříchu, smutku, vnitřní prázdnoty a osamění. Někdo by mohl namítnout: není přesto jisté, že budou účinkovat. A obráceně: účinkovat může nabídka jiné proveniencce. Papežovu horoucí lásku ke Kristu by to však neodradilo. Je připraven „lécit“ a uzdravit.

František nejprve konstatuje *diagnózu* dnešního člověka (nezřídka také věřících): individualistický smutek. Vzápětí nabízí etiologii neduhu: uzavření vnitřního života do vlastních zájmů, podporovaných dotěrnou konzumní nabídkou. Mezi symptomy patří rozmrzelost a nespokojenost s životem, který u některých křesťanů vypadá jako postní doba bez Velikonoc. Pak představí léčebný cíl: právě znovunabytí *radosti z evangelia*. Téměř žertovně dodává: evangelizátor by se neměl tvářit pořád jako na pohřbu. Nelze však zapomínat na psychologický faktor. Radostná zvěst je vnímána různými temperamenti, letorami, emocionálním potenciálem a papež disponuje jednou z možných konstelací – nikoliv jedinou.

Třeba přikročit k *terapii*. Zvu každého křesťana, volá papež, ať už je kdekoli, aby dnes obnovil své rozhodnutí Ježíše denně bez ustání hledat (Františkův léčebný přístup je přitom diktován spíše zkušeností než úvahou). Ujišťuje o úspěšnosti: Kdo riskuje, nebude zklamán, a objeví, že On už na jeho příchod čekal s otevřenou náručí. Jedině díky setkání s Boží láskou, která se proměňuje na šťastné přátelství, jsme vyproštěni ze svého izolovaného vědomí a sebevztáznosti.

Křesťanství, byť prochází temnými dobami a církevními slabostmi (kritický pohled do historie), nikdy nestárne. Ježíš Kristus může také rozbít nudná schémata, v nichž se Jej snažíme uvěznit (kritický pohled do systematicky?). Úspěšnou terapií se nám připomíná odvěká pravda, potvrzená moderní psychologii, že k povaze dobra patří sdílet se. K uzdravení patří také proslulé téma transcendence člověka: stáváme se plně lidští, když jsme více než lidští a dovolíme Bohu, aby nás vedl nad nás samotné.

František je přitom realistou, ví, že životní okolnosti jsou někdy velmi tvrdé. Je však přesvědčen, že jsme nekonečně milováni. Jak by se asi na tato „katolická“ ujištění tvářili svědek Jehovův (oproti katolictví), ortodoxní rabín (oproti křesťanství) a buddhistický mnich (oproti konceptu osobního Boha)? Co by jejich zamítavému stanovisku řekl František? Zkuste a uvidíte. Kde je éra neoscholastických esencí? Papež preferuje metodu empirickou...

doc. ThDr. Jiří Skoblík
(*1932)
teologická etika, kněz

*Radost, ke které
Evangelii gaudium
vybízí, není podnět,
ale odezva.*

Studánky Václava Ciglera, Nejsv. Salvátor, postní doba 2009 (foto: Petr Neubert)

Čtenář začátku exhortace bude žádat o vysvětlení několika předložených formulací. Obejde se intenzivní katolická víra, vyjadřovaná různými způsoby, bez pravidelné účasti na bohoslužbách? Odkdy platí u přehorlivých věrozvěstů pravidlo, že křesťané mají povinnost hlásat Krista nikoli jako závazek či břemeno (čili silou nároku), nýbrž jako pramen radosti, která je přitažlivá?

Na čtenáře čekají další otázky. Jestliže se revize pastorační a misionářské činnosti církve nevyhne ani papežskému úřadu včetně nutné decentralizace, ustojí František masivní kritiku ze strany některých vlivných kruhů, ohlašujících ohrožení papežské suverenity kolegiálitou biskupů? Neznámá přitom pohodlné kritérium „vždycky se to dělalo tak“ sledování vývoje teprve od Tridentu? Když čteme obdivuhodnou větu „těm, kdo sní o monolitickém učení bez odstínů, se může respektování různých myšlenkových linií, byť sladitelných tímž Duchem, jevit jako rozkladná nedokonalost“, ptáme se, nakolik vůbec uznávají zastánci monolitického učení tuto sladitelnou sílu Ducha?

Zvláště zajímavá je poznámka adresovaná *morální teologii*. Media hrozí mrzačením hlášeného obsahu, takže některé etické otázky se octly mimo kontext, který jim dává smysl, soudí exhortace. V debatě o západním lístku se nenabízí pouze argument pro nerozlučitelnost, nýbrž pranýřuje se i hřích pokrytectví, maskující tvrdé srdce zbožným odvoláváním se na Zákon. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“ není tedy jen kritikou zapuzení manželky a tvrdého srdce vůči ní, ale také (ba především) zbožného pokrytectví. Nevěstky mají náskok před pokrytci z řad elity. Nepřipomíná to projednávání křiklavých kauz neplatnosti manželství, žitých před očima veřejnosti bezproblémově, jež před časem rozhořčilo kardinála Kaspera, takže dokonce v takových případech volá po rušící překážce pro nový církevní sňatek (zvláště když motiv žádosti o nulitu bývá morálně značně problematický)? Netáhly papeži jako ozvěna debat přípravné synody podobné tóny hlavou? Pozvání slabých k eucharistii se zdá uvažovat tímto směrem: eucharistie není odměnou dokonalých, nýbrž lékem a potravou slabých. A my se častokrát chováme jako kontroloři milosti a nikoli jako její příznivci, soudí papež.

Exhortace svádí boj na dvou frontách: s životním pocitem liberální společnosti a s kruhy v církvi, které sledují s obavami, jak papež sestupuje ze svého trůnu. Podle extrémních názorů byl prý Benedikt k abdikaci donucen, proto je volba jeho nástupce neplatná, soukromá zjevení ukončila šňůru pontifiků Razzi-papežem, takže vše další jsou historické omyly. I když je na těchto nesmyslech patrný chybný posun od respektování právoplatnosti (biblicky: věci „ducha“) k ideové sympatičnosti (věci „těla“), nejednoho „pravověrného“ získají nebo aspoň zviklají. Je třeba důvěřovat Bohu, uklidňoval František kardinála Schönborna. Na současném papeži dobře pozorujeme paradox moderního papežství: čím víc je vystaven kritice z vlastních řad, tím přijatelnější je nekatolickému světu.

Studánky Václava Ciglera, Nejsv. Salvátor, postní doba 2009 (foto: Martin Staněk)

○ konverzi biblických věd

Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.
(*1963)
biblické vědy, kněz

Cílem biblického slova je, aby se srdce člověka setkalo se srdcem Božím.

S Jaroslavem Brožem rozmlouvá Lenka Makovcová Demartini

Jak se může výzva k „pastorační konverzi“ promítat do Vašeho oboru – biblického bádání?

To, co mám na mysli, se netýká jen biblických oborů, ale akademické práce vůbec. Akademický svět bývá v pokušení uzavírat se do sebe a povýšeně se tvářit, že má nástroje na výklad života jako celku. Je to jistý druh konzervatismu, který si přestane všimnout toho, že život lidí běží poněkud jinak. To měl zřejmě na mysli svatý František Xaverský, když v jednom svém dopise říká na adresu sorbonnských učenců: „Kéž by oněm lidem ležela tato starost (tj. o spásu duší) na srdci aspoň tak, jako pěstování vědy, aby jednou mohli Bohu složit účty nejen ze vzdělanosti, ale ze všech svěřených hriven!“

Konkrétních kroků pastorační konverze je jistě celá řada. Třeba nepodléhat diktátu grantových a jiných mecenášských agentur, které vnucují svoje směřování vědecké práce, ale mít na prvním místě na paměti to, čemu řeční myslitelé říkali *ofoileia*, tedy skutečný užitek mé práce. V případě biblického bádání je nesporné, že takovým užitekem nemůže být nic jiného než snaha, aby se skrze biblické slovo setkalo srdce člověka se srdcem Božím.

I když nepůsobíte v klasické farnosti a Vaším zájmem je akademická půda, sám jste jednou řekl, že „kněz bez pastorece nemůže být a obstát“ a věnujete se pastorači bezdomovců. Jakým způsobem se do této Vaší činnosti promítá Vaše erudice v biblistice?

Nejsem přítelem příliš specializované pastorece, protože jsem přesvědčen o tom, že v kněžské službě se nelze úzce upínat pouze na jednu skupinu lidí. Bůh nám často posílá lidi různého původu s rozličnými duchovními potřebami. Svou kněžskou službu už víc než 15 let konám ve spolupráci se sestrami Misionářkami lásky, které založila Matka Tereza z Kalkaty. A jejich služba není ani v naší zemi, ani jinde na světě, zaměřena na „bezdomovce“, ale na „nejchudší z chudých“. A těm sestry neslouží jako sociální pracovnice, ale podle svých stanov k nim přistupují tak, že jsou s nimi na jedné úrovni a pomáhají jim k obrácení podle evangelia, ke spásu a ke svatosti. A protože chudoba, zvláště v naší civilizované Evropě, může nabývat různých materiálních a duchovních podob, setkávám se v této službě s velmi širokou škálou lidí. Moje biblistická průprava mi pomáhá zejména v tom, že v apoštolátu Misionářek lásky není o překvapení nouze. Proto se často musí improvizovat. Pronést katechezi, se kterou jsem nepočítal, a navíc pro lidi a v prostředí, které mi není známé. Mluvil jsem k lidem pod pražskými mosty nebo v hale hlavního nádraží. V takových případech je jedno jisté: lidé potřebují slyšet Boží slovo, Boží pozvání. Tehdy jsem vždycky ocenil čas, který jsem věnoval a věnuji studiu Bible.

Napadá mne, zda má biblista z podstaty svého oboru usnadněnou komunikaci s „obyčejnými lidmi“ na rozdíl třeba od dogmatického teologa?

Asi bude záležet na tom, o jakého biblistu či dogmatika jde. Ale je pravda, že pokud zůstávám u jazyka Bible a nestylizuji se do všelijakých „-ismů“, pak zjišťuji, že mi lidé rozumějí. Bible totiž často mluví tzv. „zkušenostním“ jazykem, který je srozumitelný ve všech kulturách a v každé době. Neexistuje člověk, který by neznal, co to je žízeň nebo hlad. Pak se mohu spolehnout na to, že mi všichni posluchači rozumějí, když čtu Ježíšova slova o bla-

Václav Cigler: Procesní kříž,
Klášteřínský kostel Nejsv. Trojice ve Slaném,
2013 (foto: Petr Neubert)

Norbert Schmidt: Postní plátno,
Nejsv. Salvátor, postní doba 2012
(foto: Petr Neubert)

hoslavených těch, kdo žízni a hladovějí po spravedlnosti. Nebo když slovy žalmu mluvím o duši, která žízni po Bohu jako laň po pramenité vodě.

Jaká jsou podle Vás největší úskalí současné mentality v přístupu k biblickému textu?

Nevím, zda lze mluvit o nějaké jedné současné mentalitě. Znalci tzv. postmoderního myšlení říkají, že je hodně fragmentované. Pokusím se odpovědět ve světle jednoho zjištění pedagogů základních škol. Pětina dětí, které dnes přicházejí do prvních tříd, není prý schopna rozumět prostému vyprávění příběhu, třeba obyčejné pohádky. Nemají k tomu průpravu. Dokážou vnímat obrazy a děj, pokud sledují film, ale ne mluvené slovo. Ale biblická kultura se zakládá na ústní tradici. Deformace spěchem a nesoustředěností, nedostatek ztišení a vnímavosti vůči kráse nenápadných věcí vidím jako hlavní přirozené překážky toho, že Boží zvěst mnoho našich současníků mjí a nemůže je oslovit.

Může nastat situace, že si Vaše akademické působení a pastorační aktivita v něčem protirečí?

Osobně mezi nimi necítím zásadní rozpor. Naopak obojí vítám jako vzájemně se dobře doplňující oblasti mého života. Je tu jedna skutečnost, která mi působí napětí, a to je chybějící čas a někdy i síly, abych se věnoval oběma činnostem tak, jak si to zaslouhují. O akademické práci, zejména o bádání, platí starý aforismus *Ars longa, vita brevis* („Umění je dlouhé, zatímco život je krátký“). Osobní plány a touhy probádat víc a pak se o to podělit s druhými jsou vždycky o několik kroků napřed, než jsou moje vlastní možnosti. Něco podobného platí o pastoraci, o níž platí stále Ježíšova slova „žeň je hojná...“. A tak se učím ustavičně naslouchat a rozlišovat. Velkým povzbuzením mi bývá tolik drahé Lukášovo podobenství o milosrdném Samaritánovi. Když se setkám s naléhavou potřebou bližního, rád bych se mnohdy zavřel do pohodlí svých knih, ale někdy to prostě nejde. Nelze se přeci zachovat jako onen jeruzalémský kněz nebo levita...

Nyní trochu odhlédneme od konkrétního života těch, kdo působí v pastoraci, a zeptám se: Lze říci, že by pastorační konverze byla žádoucí i pro biblické bádání jako obor? Nebo je tomu spíš opačně a k uskutečňování pastorační konverze, o níž papež mluví, je potřebné naslouchat biblickým vědám? Před jakými výzvami stojí biblické vědy v dnešní době?

Biblické bádání potřebuje konverzi – říkejme tomu zpětnou reflexi a korekci – v každé době. Vědecká metoda je lidské dílo a v tom je vždycky nedokonalá a do jisté míry časově podmíněná. Dnes se doufám jen pousmějeme nad naivitou průkopníků dějin pramenů, když například pročítáme Bultmannův komentář k Janovu evangeliu, který doporučuje metodou „nůžek a lepidla“ stěhovat jednotlivé verše na jiné místo, protože tam dávají lepší smysl.

Pastorační konverze učí brát ohled na hlavní zaměření Písma svatého, totiž na spásu člověka. Pokud toto není z biblistických studií zřejmé, pak je asi něco špatně. Na druhé straně tato konverze nemůže být určována prognózami a vizemi sociologie a dalších humanitních oborů. Musí se nutně rodit z naslouchání Božímu slovu, ne biblickým vědám. Je pochopitelné, že akademické bádání tu může podat pomocnou ruku, pokud je samo ochotné k sebekritice.

Biblické vědy dnes stojí před mnoha výzvami. Moderní a postmoderní mentalita je obohatila o mnoho díličích metodických postupů a o nepřehledný počet hypotéz. Jak jednou moudře poznamenal kardinál Joseph Ratzinger, nyní už není úkolem biblistiky vytvářet hypotézy další, ale ty vyslovené kriticky zkoumat, opustit ty, které nikam nevedou, a prohlubovat ty nosné.

○ konverzi katecheze a katechetiky

Ing. Marie Zimmermannová, Th.D.
(*1961)
katechetika, laik

Katecheze předpokládá, že každý potřebuje stále znovu nejen slyšet evangelium, ale také mu porozumět jako radostné zvěsti pro svůj život.

S Marií Zimmermannovou rozmlouvá Vojtěch Novotný

Paní doktoro, rád bych se spolu s Vámi zamyslel nad tím, jak bychom měli – v rámci „pastorační konverze“, k níž papež František vybídl všechny místní církve – proměňovat naši farní katechezi, aby se stávala „přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa“ (EG, 27).

Nejprve je ale namístě otázka, jak máme katechezi rozumět.

Katecheze byla již v prvotní církvi určena těm, kteří Ježíše osobně nepoznali, ale přitahoval je život křesťanů. Během své formace se blíže seznamovali nejen s tím, jak křesťané žijí, aby je mohli napodobit, ale také se zdrojem, ze kterého jejich víra vychází, a s projevy jejich bohoslužby, aby to vše mohli společně radostně prožívat. V průběhu staletí se z katecheze stala výuka o Bohu a církvi, o mravním životě a o prostředcích Boží milosti. Úsilí o obnovu a misijní transformaci katecheze směřuje už více než sto let k tomu, aby se vrátila ke svému původnímu účelu. Předpokládá, že každý potřebuje stále znovu nejen slyšet evangelium, ale také mu porozumět jako radostné zvěsti pro svůj život. Proto potřebuje o své víře hovořit, uvědomit si svoji zkušenost s přítomností Boha a jeho působením právě v jeho životě. Katecheze se od hlásání evangelia od ambonu a od duchovního doprovázení liší jednak systematickostí a jednak tím, že se má dít v křesťanském společenství, v němž k ní přispívá každý z účastníků svou osobní zkušeností víry.

Často se říká, že v procesu katecheze nejde o předávání vědomostí, nýbrž prožitku víry. Také papežova slova by tak mohla být čtena. Jak u katecheze rozumíte vztahu mezi vědomostmi a zkušenostmi Vy?

U nás téměř není zvykem řešit praktické situace na základě teorie. A tak, když nefunguje předávání vědomostí formou výuky (např. není o ni zájem), tak se nezřídka na poznávání víry rezignuje a předpokládá se, že člověka udrží společenství. Na jeho podporu se pořádají různá sportovní a společenská setkání či výlety, někdy i s duchovním programem. Co však nastane, když se společenství založené na vyznávání určitých hodnot z různých důvodů rozpadne a člověk zůstane sám? Oceňuji, že papež František připomíná zásadní skutečnost, že Bůh v našem životě působí, a to vždy jako první. Když to člověk rozpozná, motivuje ho to vnitřně k vděčnosti a k odpovědi, která se projevuje i v jeho jednání. Jak má však rozpoznat Boží působení, když o samotném Bohu toho moc neví nebo má o něm deformované představy? Jsem přesvědčena o tom, že každý věřící má právo na to, aby mu církev vhodným způsobem zprostředkovala poznání Božího zjevení a pomohla mu učinit s ním opravdovou zkušenost víry. A to též patří k úkolům katecheze.

Katecheze má místo uvnitř procesu mystagogie, do něhož má být zapojeno celé křesťanské společenství. Tomu lze konec konců rozumět i tak, že má být provázána s celkem života farnosti. Myslím, že by se tak mohl překlenout i rozdíl mezi teorií a praxí víry...

Máte pravdu. Mystagogie chápaná v širším smyslu toho slova představuje proces, který nemá jasně ohraničený začátek ani konec a jehož účelem je, řekla bych zjednodušeně, obnova pravého řádu v životě člověka. Mám na mysli řád vložený Bohem do stvoření od počátku. Člověk v určitém okamžiku svého života zjistí (a rodina by mu k tomu měla pomoci), že není

na světě sám, že se musí naučit žít ve společenství s ostatními lidmi a že je zde dokonce někdo, kdo nás vysoce předčí, kdo je oproti nám opravdu „veliký“, na němž jsme závislí, ale zároveň jsme jím pro nás nedozírným způsobem milovaní. To jsou tak hluboké skutečnosti, že vedou člověka k mlčení, k hlubokému úžasu, kdy se na svůj život musí podívat z úplně jiného úhlu než dosud. Někdo takové myšlenky hned odmítne, ale někdo jde za nimi a chce jim porozumět do hloubky, cítí vnitřní nutnost uspořádat si podle nich svůj život. Asi si uvědomujeme, že k tomu nestačí jen nějaké poučení či výuka vedená jedním člověkem. Odpovědi hledá ten „zasažený“ u druhých lidí, v jejich zkušenostech, poznáních, hledá je také ve svém nitru, navštěvuje bohoslužby, čte knihy, diskutuje s druhými, chce se s nimi zamýšlet nad smyslem a poselstvím Písma svatého atd. Tak nějak bych přiblížila mystagogický proces, z něhož jednoznačně vyplývá, že je záležitostí a odpovědností celého křesťanského společenství. Prostředí vytvořené při katechezi v něm může plnit významnou úlohu.

Zdá se mi, že papež ve své exhortaci upřednostnil farní katechezi před školní výukou náboženství. Jak byste postavila priority u nás?

Školní výuka náboženství se týká jen dětí a z části a přeneseně jejich rodičů. Farní katecheze má být záležitostí celého společenství a jejími hlavními adresáty by měli být dospělí lidé. To církev potvrdila již v prvním katechetickém direktoriu z roku 1971. V navazujícím direktoriu z roku 1997 církev pojmenovala identitu a úkoly výuky náboženství ve školách a odlišila ji od katecheze. Obě formy se mají vzájemně doplňovat. Papež tedy navazuje na tuto linii. Kdybychom stavěli priority u nás jinak, pak bychom pro to měli mít vážný důvod. Já takový důvod nevidím. Výuku náboženství ve školách podporujeme, ale jádro katechetické činnosti vidím v rodinách a ve farních společenstvích.

Myslíte, že by se měla „pastorační konverze“ nějak dotknout i širších struktur katechetické činnosti v českých zemích?

Určitě, ale to vyžaduje odvahu. Již několik let se bavíme na půdě Katechetické subkomise ČBK o obnově katecheze a náboženského vzdělávání. Při všech jednáních vnímám obrovskou snahu uchovat vše tak, jak tomu je dosud. Bez odvahy ke změně k žádné konverzi dojít nemůže. Buď půjdeme společně do hloubky v poznávání nastíněného procesu a budeme společně hledat, co a jak musíme změnit, nebo celé úsilí dopadne tak, že napíšeme nové dokumenty, které zůstanou v šuplíku. Ale stále věřím a doufám, že Bůh pracuje pro první variantu a my to dokážeme přijmout.

Jak by se mělo naše téma promítnout do působení teologické fakulty?

Zkušenost z práce v církvi mne poučila v tom, že snaha o změny v působení celé instituce je vyčerpávající, protože vyžaduje prostor pro pravidelný dialog, aby mohlo dojít ke vzájemné důvěře a atmosféře hledání. Nedomnívá se zatím posoudit, jaké zvyky a možnosti jsou v tomto ohledu na naší fakultě, a proto nechci rozvíjet nereálné vize. Naučila jsem se hledat „volný prostor“, v němž mohu sama něco vykonat. Ten vidím především v kvalitě výuky svých předmětů. Zároveň se rozhlížím kolem sebe a ráda bych spolupracovala na novém vzdělávacím projektu. Na naší katedru byl převeden časopis Cesty katecheze, kde je prostor pro onu sice spíše nežádanou, ale dle našeho mínění užitečnou odbornou reflexi týkající se našeho tématu.

Jaromír Novotný: Introdukce,
Nejsv. Salvátor, postní doba 2014
(foto: Petr Neubert)

Jak souvisí krása a zvěst evangelia?

Ing. arch. Mgr. Norbert Schmidt
(*1975)
Centrum teologie a umění

Úkolem dneška je uchopit bohatství tradice a krásné věci, které k nám doputovaly od předků, v jejich nejhlubším smyslu a najít způsob, jak je používat.

S Norbertem Schmidtem rozmlouvá Radek Tichý

Norberte, na naší fakultě vedeš Centrum teologie a umění (ctu-uk.cz). Těším se tedy na Tvůj komentář k tomu místu exhortace papeže Františka, kde je řeč o spojitosti mezi předáváním víry a „cestou krásy“. Papež říká, že má každá místní církev podporovat využívání umění minulosti i hledání nových symbolů, „nové tkáně, kde se může vtělit a předávat slovo“, a to „včetně oněch nekonvenčních modalit krásy, které mohou být málo významné pro blasatele evangelia, ale staly se zvláště přitažlivé pro druhé“ (EG 167). Jak souvisí krása a zvěst evangelia?

Máme-li se bavit o použití umění k hlásání evangelia, tak k tomu já cítím v prvním plánu velký ostych. Pochopíme-li – a předesílám, že chybně – papežovu výzvu jako snahu o nějaký druh propagandy, o vytvoření pouhé vhodné ilustrace nauky církve, tak to ani nakonec nebude fungovat. Dostaneme se nanejvýš k nějaké arteterapii, nebo užitému poutovému umění, ale nedotkneme se podstaty samotného umění, samotné *via pulchritudinis*, jak o ní píše papež František.

Mohl bys to rozvést?

Co to je umění? Zbytečná činnost! Umělci se někam zavrou jako mniši, jako filosofové, zaobírají se něčím, co se většině lidí zprvu nelíbí, co nechápou. Ale umělci jsou ti, kteří ve svém hledání vytrvají. Velkou šancí pro církev je, když toto hledání ve vytrvalém dialogu doprovází. Již Jan Pavel II. říkal, že církev potřebuje umění, aby lépe pochopila, co je v dnešním člověku. Umění je především mnohoznačný existenciální podnět v prostoru, který do něho vnáší určitý vizuální i obsahový námět, který s prostorem může, ale nemusí souznít. Ale právě tady se může otevřít nějaký nový hlubší náhled a snad i ona souvislost s evangeliem, na kterou se ptáš. Mně docela pomáhá si při té Františkově výzvě uvědomit, že na jednu stranu tu sice máme ohromné dědictví křesťanského umění, ale na druhou stranu dnes – tak jako mnohokrát předtím – zároveň stojíme v jakémsi bodě nula, kdy se ptáme na základní věci a jako kdysi křesťané v katakombách znovu svět umění objevujeme.

Lze uvést příklady uměleckých směrů minulosti, které křesťanskou zvěst předkládaly dobrým způsobem a nebyly pouze prvoplánové a poplatné době?

Každý styl do jisté míry odrážel dobu vzniku. Můžeš z něho vyčíst dobové politické a ekonomické pozadí. Především však odrážel sebedopochopení křesťanů a církve. To se ale neustále rozvíjí. Proto je ošemetné nějaký styl glorifikovat a přesazovat do naší doby. Když ale pochopíme princip inkulturace evangelia, nutnost vtělení do té které doby a kultury, pak dokážeme zpětně odlišit podstatné od nepodstatného. Úkolem dneška je nezahodit bohatství tradice a krásné věci, které k nám doputovaly od předků. Musíme je ale uchopit v jejich nejhlubším smyslu a najít způsob, jak je používat i dnes. Jistě jím není muzealizace starých budov a předmětů, ale ani nápodobu při vzniku nových doplňků. Při úpravě barokního prostoru nemůžeme udělat volně stojící pseudobarokní menzu, která sice formálně přejímá tvarové znaky ze svého okolí, ale koncepčně a ideově nesouvisí s interiérem a ani s podobou dnešní liturgie. V takových případech dochází k nepravdivému rozpojování formy a obsahu a církev se pro vnímavé lidi stává

nevěrohodnou. Stává se jen jakýmsi muzeem, nebo ostrovem pro utečence z modernity. Bez inkulturace to zkrátka ani dnes nejde.

Jak je tedy třeba, aby církev k současnému umění přistupovala?

Předně je důležité, abychom opravdu poznali současné umělce. Neexistuje totiž žádné TO jedno současné umění. Jen konkrétní díla a konkrétní tvůrci. A pak je nutné rozeznat různost kvalit a to, o co jednotlivým umělcům v jejich díle jde. A buď si jistý, že velká témata člověka (smysl existence, pochybování a touha po něčem dokonalém, fascinace láskou a strach ze smrti) ani z dnešního umění nevymizela. Tady se otevírá velké pole oboustranné inspirace. Jen z poznání, dialogu a důvěry může vyrůst něco, co přechká stáletí a co nalezne své místo i v prostoru liturgie. Jsem například skeptický k tomu, že se udělá soutěž na kostel, vybere se jeden návrh a ten se postaví, jak to na papíře leží. Tímto způsobem nevznikla žádná skvělá stavba za celých dvacet století dějin křesťanství.

Jak by to tedy mělo být?

Architektonická soutěž slouží k tomu, aby si zadavatel vybral tvůrce. Pak by měl následovat dialog, hledání, oponování. A k tomu je na straně zadavatele, tedy církve, nezbytný adekvátní partner na stejné intelektuální a zkušenostní úrovni, který dlouhodobě ví, o co mu jde, koho oslovuje, komu důvěřuje, komu oponuje, s kým se i hádá, aby dílo prošlo ohněm a dosáhlo čistoty a ryzosti. To všechno vyžaduje čas. Církev nese zodpovědnost za to, aby na stavbě nebylo vidět, že byla šitá horkou jehlou.

Jakou roli v tomto může a má mít Katolická teologická fakulta, kde se učíme rozumět Bohu a církvi, a kde se zároveň studují i dějiny umění?

Jedna věc je nezbytnost vědeckého, kompetentního poznání minulosti. Je skvělé, že v tomto ohledu na fakultě přednáší opravdu prvořadí odborníci. Druhá věc je pokus o dialog se současnými tvůrci. A k tomu tu je naše Centrum teologie a umění. V roce 2007 jsme začali přednáškami hostů ze zahraničí a různými debatami. Až v následném kroku jsme přistoupili k našim „laboratorním výzkumům“, k malým vstupům současného umění do sakrálních prostorů. Myslím, že přesně tohle je přednost univerzitního prostředí: poskytnout prostor pro trpělivé zkoumání problémů dneška, opřít se o teoretické zázemí a budovat kontakty do zahraničí. CTU chápu i jako určitou laboratoř, kde se hledá a zkouší, co je a není nosné. Nedovedu si představit, že bychom naše intervence u Nejsvětějšího Salvátora a dnes už i jinde začali uskutečňovat bez akademické podpory, kterou poskytuje Katolická teologická fakulta a která samozřejmě vyžaduje kritické myšlení, mnišskou důslednost a dlouhodobé pozorování. Můžeme tak, myslím, například i adeptům kněžství nepřímou nabídnout jakousi oporu, pár informací a zkušeností, náhled do konkrétních aktuálních pokusů.

Když bude kněz v duchovní správě chtít hledat nové cesty krásy, která odkazuje na Boha, co by měl udělat?

Měl by se v první řadě naučit mít rád svůj kostel. Měl by ho pochopit. Měl by poznat jeho silné a slabé stránky. Cesta vylepšení nevede ani radikálním odstraňováním zdánlivě nefunkčních věcí, ani zaplněním novými díly podle prvního nápadu. Cesta ke změně trvalejšího rázu, která má dopad do spirituality farnosti, je cestou pomalého, důsledného promýšlení věcí. Osvědčila se mi rada přátel ze zahraničí, ať neděláme hned velké věci. Začneme něčím malým a dočasným, ale s maximální péčí, jako by šlo o novostavbu celého kostela. Není třeba hned měnit svět, ale promyšleně otevírat nové cesty.

Patrik Hábl, Michal Rataj
a Norbert Schmidt:

Bílá hora 2014 – umělecká intervence nad hrobem padlých v bitvě 8. listopadu 1620, poutní areál Panny Marie Vítězné na Bílé hoře, podzim 2014 (foto: Petr Neubert)

Dějiny umění na pražské teologické fakultě

JIŘÍ KUTHAN – VOJTĚCH NOVOTNÝ

„Nejvyšším pozemským statkem je umění, zobrazení božského v rouše půvabu, a cokoli jinébo, blahobyt, obchod, řemeslo, ba dokonce i stát sám, je jen prostředkem, a tudíž pod uměním. Jen jediné je ještě výš, náboženství, božskost sama, ale to již není nic pozemského, a ani bychom je nedokázali pochopit, pokud by se opět nehalilo do jakéhosi roucha. A proto umění tak rádo dělá náboženství společnost a slouží mu, což je jeho poloha nejvyšší a v historii i nejúspěšnější.“

Adalbert Stifter (1805–1868)

Historie umění se jako vědní obor formovala v první polovině 19. století. Záhy byla etablována i na univerzitě pražské, kde se stal Jan Erazim Wocel (1803–1871) prvním profesorem pro českou archeologii a dějiny umění (1850).

Dějepis umění byl ovšem pěstován i na půdě církevní. Ferdinand Josef Lehner (1837–1914) vydával od r. 1874 časopis *Cyril* věnovaný duchovní hudbě a od r. 1875 časopis *Method* věnovaný výtvarnému umění. Byl autorem několika knih o křesťanské archeologii a dějinách církevního umění. V 80.–90. letech 19. století přednášel tentýž obor v arcibiskupském semináři. Zasloužil se o stavbu a výzdobu kostela sv. Ludmily na

Ferdinand Josef Lehner
(zdroj: Světozor 1886, č. 13)

Antonín Podlaha
(zdroj: Sváteční člověk, Praha 1935)

Vinohradech a o záchranu Anežského kláštera. Svou obšáhlou knihovnu odkázal pražské univerzitě, kde se stala cennou součástí fondu Ústavu pro dějiny umění při filosofické fakultě.

V l. 1901–03 přednášel náš obor v semináři Antonín Podlaha (1865–1932), pozdější světící biskup pražský, a v r. 1903–04 František Stejskal. Podlaha vykonal na poli církevních dějin a historie umění veliké dílo. Připomeňme jen časopis *Památky archeologické a místopisné* a publikace *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Posvátná místa království Českého, Korunovační klenoty království Českého*, práce o svatovítském pokladu a loretánském pokladu. Významné byly i výstavy o církevních památkách, které pořádal spolu s vyšehradským kanovníkem Eduardem Šittlerem. Klíčová byla Podlahova role při dostavbě katedrály sv. Víta.

Teologická fakulta od r. 1901 opakovaně žádala ministerstvo kultu a vyučování o zavedení přednášek z křesťanské archeologie a dějin církevního umění. Marně. Až r. 1921 jimi byl pověřen Josef Cibulka (1886–1968), který byl v tomto oboru r. 1922 jmenován profesorem ad personam a r. 1928 i profesorem řádným. Vedle toho se v dějinách umění habilitoval na pražské filosofické fakultě. Knihovna a diatéka, které začal budovat pro univerzitu v Bratislavě, se nakonec staly na pražské teologické fakultě součástí semináře křesťanské archeologie a církevního umění. Jejich části jsou dnes uloženy na Katolické teologické fakultě, na Ústavu pro dějiny umění Filosofické fakulty Univerzity Karlovy a na Ústavu dějin umění Akademie věd ČR.

Když byla r. 1950 teologická fakulta vyňata ze svazku univerzity, byl Cibulka zbaven funkce profesora

a musel ukončit i činnost na fakultě filosofické. Již r. 1951 však byl jmenován profesorem křesťanské archeologie a dějin církevního umění na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě. Odešel na vlastní žádost r. 1960. V Litoměřicích pak vyučoval Cibulkův asistent Miloš Ráček (1925–1980), jehož hlavním působištěm byla Národní galerie. V l. 1969–70 tu pak působil Cibulkův poválečný asistent Josef Zvěřina (1913–1990). V následné době však dějiny umění a ochrana památek ztratily své někdejší postavení. Byly vyučovány pouze v rámci liturgiky.

Jejich samostatná výuka byla znovu zavedena až r. 1990, kdy byla fakulta přijata zpět do svazku Karlovy univerzity a vrátila se do Prahy. Jiří Kuthan, který vedl přednášky a cvičení, chtěl ve studentech teologie vytvářet povědomí o kulturních hodnotách vyrostlých z víry. Protože římsko-katolická církev spravuje podstatnou část kulturního dědictví naší země, bylo zapotřebí, aby si byli budoucí duchovní vědomi své odpovědnosti za tyto hodnoty, v nichž našel výraz více než 1100letý život křesťanství a církve na české půdě.

Fakulta však skýtala i další možnosti rozvoje oboru dějiny umění. Jeho provázání s teologickými obory je bezpochyby smysluplné už proto, že duchovní svět křesťanství byl odvěkým inspirativním pramenem umělecké tvorby. Navíc tu byla výše zmíněná tradice výuky dějin umění, velká sbírka obrazové dokumentace, kterou systematicky budoval profesor Cibulka, a nezanedbatelný fond historické a umělecko-historické literatury.

Odtud myšlenka vytvořit studium dějin křesťanského umění. Po dohodě s děkanem Jaroslavem V. Polcem vytvořil Jiří Kuthan s pomocí Jaromíra Homolky, Mojmíra

Josef Cibulka
(zdroj: Umění věků, Praha 1956)

Josef Zvěřina
(NA, f. Generální prokuratura Praha, spis T 707/52)

Horyny a Jana Royta akreditační spis, v němž byly kodifikovány rysy, které by dávaly studiu dějin křesťanského umění osobitý směr: propojení se směřováním fakulty, provázání s příbuznými disciplínami, zejména historií, pomocnými vědami historickými a archeologií. A konečně i vědomí, že smyslem studia není množství encyklopedických vědomostí, nýbrž osvojení schopnosti vidět vnitřní kvality uměleckých děl a schopností kreativních.

Celý projekt však byl nejprve poodložen. Znovu byl oživen až poté, co byl vedením fakulty pověřen Mikuláš Lobkowicz a jeho tehdejší sekretář Vojtěch Novotný. R. 2003 pak vznikl Ústav dějin křesťanského umění. Velkou oporou mu v počátcích byly některé velké osobnosti: Jaroslav V. Polc, Miroslav Zedníček, Ludvík Armbruster, Karel Vrána, rektor Ivan Wilhelm, kardinál Tomáš Špidlík a kardinál Miloslav Vlk. Velmi podstatná byla pomoc Ústavu pro dějiny umění Filosofické fakulty Univerzity Karlovy vedeného Mojmírem Horynou a následně Janem Roytem.

Ústav dějin křesťanského umění nepochybně přispěl významnou měrou k dlouhodobé stabilizaci KTF UK a je dnes chápán jako přínos pro celé fakultní a univerzitní společenství. Věříme, že se svou prací a prostřednictvím svých studentů a absolventů podílí na utváření celospolečenského kulturního klimatu a je tak i přínosem pro povědomí o významu křesťanství pro naši zemi.

Bologna

JANA SLAVÍKOVÁ

Bologna, proslulé starobylé město v jižní části severní Itálie, slavné především pro svoji první samosprávnou univerzitu na světě, založenou v roce 1088. A přesto méně proslulé a u turistů ne tak oblíbené jako například nedaleká Ravenna, Benátky či Verona a další. V Bologni nenajdete oslnivé mozaiky, nekonečné šňůry vodních kanálů, nečekejte ani romantická zákoutí plná turistů, proslavená texty slavných spisovatelů. Bologna je město, kam se jezdí jeho krása teprve objevovat.

Před dvěma lety na jaře jsem byla oslovena, zda bych nechtěla město Bologna navštívit v rámci pobytu Erasmus. Tenkrát už jsem měla jednu návštěvu Bologně za sebou díky exkurzi se seminářem renesance. Nutno říci – odjížděla jsem poněkud zklamaná. Přeci jen, exkurze do Říma a Florencie, které se konaly před Bolognou, mě oslovily o mnoho více, a tak jsem se znovu-navštívením města váhala. Nakonec jsem se rozhodla, že pojedu. A udělala jsem dobře.

Pomalu jsem poznávala možnosti, které město poskytuje, objevovala jsem jeho krásy a docházelo mi, v jak historicky a kulturně bohatém místě mám možnost být. Vždyť kde jinde studovat umění renesance, než v kolébce jejího vzniku, Itálii, a nadto na nejstarší univerzitě!

Bolognou procházela od nepaměti hlavní obchodní tepna mezi severem a jihem Apeninského poloostrova. Svoji osadu zde v 6. stol. př. n. l. založili Etruskové. Kulturní nadvládu stvrdilo město založením nejstarší univerzity v roce 1088 a stalo se tak na dlouhou dobu centrem vzdělanosti. V 16. stol. byla Bologna významným městem papežského státu. Karel V., císař Sv. říše římské, zvolil město za místo své korunovace, dne 23. února 1530.

Kostel Santo Stefano (foto: Jana Slavíková)

Freska Svatého Kryštofa v kostele San Petronio (foto: Jana Slavíková)

Bologna není ochuzena ani o významné kulturní památky. Slavná je svými věžemi, podloubími a převahou cihlových a do červena a oranžova laděných budov, díky nimž působí město uceleným dojmem. Centrum tvoří P.zza Maggiore s bazilikou S. Petronio, zasvěcenou místnímu patronovi. Další významnou památkou je Neptunova kašna na P.zza del Nettuno. Kašna se sochou Neptuna je považována za symbol města a měla připomínat šťastnou vládu papeže Pia IV. Také místní kostely skrývají řadu pozoruhodných památek. Z nejceněnějších jmenujme sochu světlohoše z baziliky di S. Domenico z rukou Michelangelových. Další zajímavostí jsou sousoší Oplakávání, zhotovena nejčastěji z terracotty. Oplakávání v kostele S. Maria della Vita od N. dell'Arcy je zvláště pozoruhodné svou expresivitou a dramatičností. Za zmínku stojí také cyklus fresek v oratoři sv. Cecílie.

Jelikož se jedná o univerzitní město, Bologna se pyšní řadou velmi dobře vybavených knihoven. Mezi nejkrásnější patří Bibl. comunale dell'Archiginnasio, kde se mj. nachází historická anatomická místnost. Také knihovna na fakultě dějin umění patří mezi oblíbené prostory ke studiu. Mezi její zajímavosti patří fakt, že se přímo v ní nacházejí kabinety profesorů. Od studia ke konzultaci proto není zapotřebí dalekých přesunů.

Učitelé byli ke mně vždy vstřícní a trpělivě vysvětlovali vše, co jsem ke studiu potřebovala. Výuka probíhá v prostorách starého kláštera, což samo o sobě působí silnou atmosférou. Navštěvovala jsem předměty muzejnictví a ikonografie se zaměřením na renesanci; oba byly přednášeny v italštině. Problém nastal pouze při hledání ubytování, což je, vzhledem k velkému množství studentů, velmi náročné, a je proto dobré zajistit si ho včas. Další drobnou nevýhodou je velká dražota – jakási daň za to, že člověk může studovat v městě s nejstarší univerzitou.

Závěrem je ale nutné vyzdvihnout, že z Bologně jsem odjížděla po půl roce obohacena o spoustu nových zážitků, zkušeností, literatury ke své diplomové práci, a budu na toto období vzpomínat vždy jako na krásnou kapitulu života.

O vědeckých projektech

Požádali jsme proděkana pro vědu doc. PhDr. Martina Zlatohlávka, Ph.D., aby přiblížil povahu vědeckých projektů a jejich stav na Katolické teologické fakultě:

Mohl byste vysvětlit, co vědecké projekty (granty) jsou a jak fungují?

Jde o způsob, jak metodicky správně a mravně zodpovědně usilovat o nové poznatky o člověku, světě i o tom, co ho přesahuje, nebo o nové formulace takového poznání, a to ku prospěchu společnosti. Cesta za věděním však bývá finančně náročná, a proto na ni společnost prostřednictvím určitých orgánů poskytuje peníze. Badatel může požádat o finanční krytí svého výzkumu, popřípadě zveřejnění závěrů tohoto výzkumu. Nezávislí posuzovatelé jeho návrh vyhodnotí po stránce obsahové (stav poznání, metoda práce, novost závěrů, přínos pro vědní obor a společnost vůbec) i finanční (využití požadovaných peněz), a rozhodnou. Badatel, který uspěl, postupuje podle schváleného projektu a pravidelně podává zprávu o své činnosti, nakonec potom zprávu závěrečnou. Během řešení projektu nepřipravuje pouze konečný výstup, ale průběžně formou článků, přednášek apod. informuje odbornou veřejnost o svém výzkumu. Na závěr dokončí a odevzdá avizovaný hlavní výstup.

Vnucuje se ovšem otázka, zda není lépe mít možnost věnovat se bádání, které není založeno na povinném a plánovaném výkonu...

Takový výkon a jeho hodnocení (v současnosti body v systému RIV) je vyžadován po těch badatelích, kteří pracují v některé z vědeckých institucí (vysoké školy, akademie věd, muzejní a galerijní instituce apod.) a jsou jimi placeni. Tak je vykonávána kontrola jejich odborné práce, ke které se v pracovním úvazku zavázali. Vědecká činnost však nemusí být vázána na tuto cestu. Pokud má badatel dostatek prostředků, může pracovat nezávisle.

Lze nějak charakterizovat úspěšnost KTF UK v získávání a řešení projektů?

Samotná skutečnost, že se na KTF UK řeší celá řada různých typů projektů, a to celostátních (GA ČR, Centrum excelence, NAKI) nebo poskytovaných MŠMT či jenom vnitro-universitních (GA UK, SVV), svědčí o tom, že je naše fakulta vcelku úspěšná. U doktorandských projektů GA UK se vyhodnocuje úspěšnost fakult v rámci univerzity. Zaujímáme velmi dobré místo s úspěšností 25–30%.

Fakulta řeší několik velkých projektů. Kdybyste měl vybrat dva z nich, v nichž se podle Vás nejlépe odráží poslání fakulty, které by to byly?

Myslím, že jsou to takové projekty, které zohledňují mnohovrstevnou činnost fakulty, tedy např. propojení dogmatické teologie s praktickou či aplikovanou etikou, nejlépe pak propojení teologie s filosofií nebo s uměním, ať výtvarným nebo literárním. Určitým pokusem mezioborové spolupráce je téma „Transcendence“ řešené z různých úhlů v projektu UNCE. Pokusem postihnout výraznou křesťanskou osobnost v důležité kulturní epoše je projekt „Karel IV.“, badatelsky zpracovávaný v PRVOUKu, ale i v UNCI nebo v Centru excelence.

Velká aula Karolina. Gobelin podle návrhu V. Sychry (1948) v dílně M. Teintzerové. (Výřez).
(zdroj: iForum.cuni.cz – elektronický časopis Univerzity Karlovy v Praze)

Lidské embryo a techniky reprodukční medicíny

Mezi studenty, kteří řeší projekt GA UK, je i Věra Halabíková z Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, doktorandka, jež si zvolila specializaci v teologické etice. Požádali jsme ji o rozhovor.

Sestro, mohla byste prosím přiblížit téma svého projektu?

Téma grantu, za který jsem Karlově univerzitě vděčná, je shodné s tématem disertace, kterou vypracovávám pod vedením doc. PhDr. Libora Ovečky, Th.D.: *Lidské embryo v perspektivě technik reprodukční medicíny: od kdy člověk začíná být osobou?*

Lidská reprodukce je úkon svobodný, a proto i eticky relevantní. Odtud otázka, jakými principy se má při něm člověk řídit. Existují v zásadě dva přístupy. Jeden je veden myšlenkou, že při spojení spermie a vajíčka vzniká bytost lidské přirozenosti (o jinou jít nemůže), jež je od počátku osobou čili individuální substancí rozumové přirozenosti. Ta bude v průběhu svého vývoje projevovat různé schopnosti, ale nelze ji definovat aktuálním projevem žádné z nich. Proto je lidský život posvátný a nelze jím disponovat. Druhý přístup vychází z přesvědčení, že je osoba definována aktuální přítomností určitých vlastností nebo funkcí, jako je např. vědomí či schopnost komunikace. Osobou se zárodek stává postupně a vlastně jenom na tu dobu, po kterou splňuje patřičné funkční předpoklady. Lidským životem lze proto disponovat, a to jak v okamžiku vzniku, tak i v okamžiku umírání.

Má práce se soustředí k těmto obecným východiskům. Vedle toho chci ale také pojednat o tom, do jaké míry je eticky ospravedlnitelná tzv. asistovaná reprodukce, jež má pomoci neplodným párům k tomu, aby mohly mít děti. Jde o soubor lékařských postupů, které lze rozdělit do dvou skupin: intrauterinní inseminace a in vitro fertilizace. V prvním případě jsou spermie partnera nebo dárce vpravovány do vejcovodu partnerky nebo náhradní matky. V druhém případě je odebrána spermie a vajíčko (resp. zárodečné buňky), mimo tělo je vyvoláno oplodnění, embrya jsou kultivována a poté se v určitém množství přenesou do těla rodičky. Otevírá se tu řada možností podle toho, zda je odběr prováděn u partnerů nebo dárců a zda jsou embrya přenesena do partnerky nebo náhradní matky. To vše s sebou nese obtížné etické otázky. K tomu přistupují i ty, jež se týkají povahy a osudu embryí, neboť při užití těchto technik je jich usmrceno až 80%.

Jak jste se k této tématice dostala?

Jsem řádová sestra, boromejka. Kongregace má komunitu v Římě, v Papežské koleji Nepomucenum, kde jsem pobývala a přitom v r. 2006–2008 dosáhla licenciát z morální teologie na Accademia Alfonsiana. Studující se mohli rozhodnout mezi specializací z fundamentální morálky, sociální morálky nebo bioetiky. Rozhodla jsem se pro bioetiku. Téma asistované reprodukce, při níž se používají operační techniky, se mi zdálo blízké, protože jsem předtím pracovala v nemocnici Pod Petřínem jako sestra na operačních sálech. A snad i proto, že na etické otázky asistované reprodukce byl na univerzitě kladen dost velký důraz.

Myslíte, že může teologie k Vašemu tématu říci něco zásadního?

Jsem o tom přesvědčena. Teolog ze zjevení ví, že každý člověk existuje proto, že jej chce sám trojjediný Bůh, a to proto, že s ním chce být navěky a dát mu účast na svém životě. Svou touhu po člověku Bůh uskutečňuje stvořitelským činem. Ten je zcela jeho, protože „já“ lidské bytosti – jeho celek existující ve vztahu s Bohem a ve vztazích k druhým lidem, k sobě samému i ke světu – má původ u Boha. Právě proto také hovoříme nejenom o neporušitelnosti, nýbrž přímo o posvátnosti lidského života. Současně však platí, že Stvořitel poskytuje rodičům možnost, aby aktem plození působili spolu s ním a aby se mu právě takto podobali, aby byli jeho obrazem. Tato tzv. prokreace je, jak jsem uvedla, úkonem svobodným a eticky relevantním. Teolog tedy spojuje hledání etických norem

s vědomím, že jde o činy, které můžeme nazvat „náboženské“, protože rodiče mají podíl na tom, že tu vzniká a že se tu vyvíjí společenství mezi lidmi a Trojicí. Josef Zvěřina proto hovořil o tom, že „církve se děje i v sexuálním spojení muže a ženy. Chápeme-li toto, přestává být církev divnou institucí, která pedantsky zasahuje do nejintimnějších lidských vztahů!“

Nebylo už toto všechno řečeno? V čem spatřujete novost svého přispění?

Je pravda, že vše již bylo mnohokrát řečeno. Někdy ale neškodí opakování nebo nové připomenutí. Stačilo by, kdybychom se znovu zamysleli nad tím, zda jsme to opravdu my, kdo si dáváme morální zákony, a pokud ano, kam by to v důsledku vedlo. Je též otázka, zda různé techniky asistované reprodukce jsou zrovna nejlepším řešením různých obtížných situací. Jsem přesvědčena, že toto a podobná témata mohou být pro naši dobu velkým přínosem. Bůh je mistrem dialogu, mezi osobami Trojice existuje úžasný dialog, proč bychom nemohli i my aplikovat dialog se světem na oblast výzkumu. Všichni hledáme určité hodnoty. Umíme je ale také obhájit?

V čem Vám je forma grantu užitečná?

V každém případě jde o velké osobní povzbuzení a poctu, zároveň o velký závazek snažit se svou práci udělat podle možností co nejlépe. Naše společnost tím též ukazuje, že jí na řešení těchto otázek záleží. Velkou hodnotu spatřuji v možnosti zakoupit cizojazyčnou literaturu, popřípadě doplnit technické vybavení, protože jde o drahou záležitost, kterou by si studující ze svých prostředků nemohl dovolit. Literatura může posloužit i dalším studujícím. Chci proto Grantové agentuře Univerzity Karlovy znovu poděkovat.

redigoval VN

Veduta z kroniky Hartmanna Schedela. Autor: Michael Wolgemut, 1493. (zdroj: Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, Praha 2011)

KRÁLOVSKÉ DÍLO – fotografická databáze

Ústav pro dějiny umění Katolické teologické fakulty

Projekt Královské dílo (<http://www.kralovskedilo.cz/>) vznikl za podpory programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), Lesk a sláva českého království – Kořeny české státní a národní identity. Cílem je zpřístupnit formou elektronického katalogu fotografií s odborným popisem obrazovou přílohu knih o středověkém umění, které Ústav dějin pro křesťanské umění vydal a dále připravuje. Virtuální galerie uměleckých děl má za úkol pomoci vytvořit syntetický pohled na kulturní aspekty vzniku a vývoje českého státu a zpřístupnit hodnoty kulturního dědictví širší obci zájemců a uživatelů. Především pak poskytnout výsledky výzkumu pro vzdělávací procesy na všech úrovních, které jsou založeny na poznání historických a kulturních kořenů národní identity a kultury.

AKADEMIČTÍ A VĚDEČTÍ PRACOVNÍCI KTF UK SE V ROCE 2014 PODÍLELI NA ŘEŠENÍ ŠESTI PROJEKTŮ SOUVISEJÍCÍCH S VĚDECKOU A TVŮRČÍ ČINNOSTÍ

NÁZEV		PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ	ZAČÁTEK
<i>Transcendence a její interpretace v teologii a umění</i>	projekt Univerzitních výzkumných center (MŠMT)	řešitel Mireia Ryšková a kolektiv	2012
<i>Teologie jako způsob interpretace dějin a kultury</i>	mezifakultní projekt Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (MŠMT)	koordinátor Martin Prudký	2011
<i>Významná díla italské renesance a manýrismu ve veřejných sbírkách ČR</i>	projekt Specifického vysokoškolského výzkumu (MŠMT)	řešitel Martin Zlatohlávek a kolektiv	2013
<i>Scholastické koncepce vztahu jako možný zdroj strukturalistické koncepce čísla</i>	standardní projekt (Grantová agentura ČR)	řešitel David Svoboda a kolektiv	2013
<i>Kultura a umění benediktinského řádu ve střední Evropě 800–1300</i>	projekt Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (Ministerstvo kultury)	hlavní účastník NG v Praze, mezi dalšími účastníky KTF UK, řešitel Jiří Kuthan	2011
<i>Lesk a sláva českého království: kořeny české státnosti a identity</i>	projekt Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (Ministerstvo kultury)	hlavní účastník KTF UK, řešitel Jiří Kuthan	2013

Vedle toho byli pracovníci KTF UK zapojeni v devatenácti projektech, které nejsou institucionálně spojeny s fakultou.

STUDENTI KTF UK ŘEŠILI ČTRNÁCT PROJEKTŮ GRANTOVÉ AGENTURY UNIVERZITY KARLOVY

NÁZEV	ŘEŠITEL	ZAČÁTEK
<i>Tertullianova nauka o manželství, vdovství, celibátu a zdrženlivosti</i>	Pavel Koronthály	2012
<i>Neorenesanční sakrální architektura v Čechách a na Moravě</i>	Petr Sládeček	2012
<i>Využití neurovědy v dějinách umění: afektivní teorie recepce a hledání nové subjektivity</i>	Dominika Grygarová	2013
<i>Lidské embryo v perspektivě technik reprodukční medicíny: od kdy člověk začíná být osobou</i>	Věra Halabíková	2013
<i>Antonio Campi (1523–1587): mezi manýrou a barokem</i>	Pavla Hlušíčková	2013
<i>Kláštery v ohrožení: spory o rušení českých a moravských klášterů starých řádů v předbělohorském období</i>	Oldřich Chládek	2013
<i>Proměněná realita: Sudety jako ikonografický typ umělecké tvorby</i>	Bronislava Rokytová	2013
<i>Zahraniční sběratelé českého umění v době Studené války (1946–1989)</i>	Eva Táborská	2013
<i>Barokní liturgický textil ve sbírkách Českobudějovické diecéze</i>	Jiří Vácha	2013
<i>Čechy, Jižní Tyrolsko a Tridentské biskupství kolem roku 1400: reflexe Krásného slohu v malířství</i>	Romana Chalupná	2014
<i>300 let poutí do Netína (1714–2014)</i>	Jaroslav Mrňa	2014
<i>Obraz české liturgiky 17.–20. století: vývoj a proměny české katolické liturgiky v české katolické literatuře (1607) 1780–1962</i>	Michal Sklenář	2014
<i>Františkánská bible z Knihovny Národního muzea v Praze (XII.B.13) v kontextu dobového malířství 13. století</i>	Jana Šubrtová	2014
<i>Erb českých králů</i>	Štěpán Valecký	2014

Žít pro vlast a tak i pro domov nebeský

S Janem Böhmem rozmlouvá Alice Nedbalová

Třebaže nadporučík Jan Böhm momentálně slouží jako vojenský kaplan u 15. ženijního pluku v jihočeské Bechyni, setkala jsem se s ním na faře v pražských Starých Bohnicích. Na území této farnosti totiž žije jeho maminka Marie, která mě srdečně přivítala horkým čajem. Jejího syna jsem se zeptala: Proč jste vstoupil do armády?

Protože mám kamaráda, který byl velmi úspěšný vojenský kaplan. Říkal: „Hele, ty bys tam byl dobrej!“ Já jsem mu dlouho říkal, že se tomu nebráním, ale mám svoji práci. Nebral jsem to úplně za své. Nicméně, nakonec mne pan arcibiskup Duka do armády poslal. A zjistil jsem, že mi to vyhovuje. Kdybych ale předtím nebyl ve farnosti, tak bych byl, myslím, úplně vykořeněný. Potřeboval jsem si ještě zpřesnit svůj vztah k církvi, k Pánu Bohu, a také co jako kněz můžu lidem nabízet, co je pozitivé a co ne.

Jak vnímáte zpětně tuto životní cestu?

Musím říci, že to byl kairos, čas příhodný, a že jsem vstoupil do Armády České republiky ve správnou chvíli. Není zrovna v tomto vedení Boží požehnání? Pro mě to byl i akt poslušnosti církvi, věděl jsem, že mě posílá biskup, a sám jsem chtěl. Tak je to i s mým povoláním ke kněžství: Bůh mne povolal, já jsem s tím souhlasil a církev to potvrdila. Jsou to stabilizační body pro mne i pro mé působení – jako tady ta trojnožka od diktafonu.

A jaké byly začátky v armádě?

To byl velký zážitek. Vidím to u nových vojenských kaplanů, kteří jsou často zděšení. Pamatuji si, že když jsem přišel poprvé do přijímače, do základního výcviku, tak jsme začali pochodovat. A tam musíte „držet hubu a krok“. Ve vojenském tvaru se nesmí mluvit. To mi vyhovovalo, mimo jiné.

Takže taková poslušnost?

V základním výcviku je to hodně drsné. Potom to takto vždy nefunguje. Ale pořád platí, že si nemůžete dělat, co chcete. Pro mě byl obrovský zážitek v tom, že úplně ztratíte své postavení, čest. Mně bylo 37 let a se mnou tam byli dvacetiletí. Instruktoři byli většinou mladší než já. Kaplan, který tohle neskousne, nemá v armádě být. Neříkám, že se má nechat ponižovat. Ale do armády patří rozkaz a splnění rozkazu, tedy poslušnost autoritě.

A proč vstupují vojáci do armád, jak to cítí?

Četl jsem na generálním štábu moc hezký výrok Tomáše Garigua Masaryka: „Voják má velké poslání mravní, je stále na stráž a je první povolán, aby v případě nebezpečí položil život za stát a jeho ideály.“ A já jsem si uvědomil, že chci žít pro vlast. Cítím to tak. Je to pro mě domov. Když to budeme vidět nábožensky, je to i jakýsi život pro domov nebeský. A to tím, že budu dobrým člověkem, dobrým vojákem, a že svoje síly dám pro ostatní.

Byl jste v Lógaru, v Afghánistánu. Jaké je to v bezprostředním obroženi života?

Voják se cvičí drily, má nacvičené postupy, které dělá automaticky, mimochodem. To samozřejmě neznamená, že by nic necítil. Mne se dotýkaly hlavně raketové útoky. Byl poplach, měli jsme pár sekund, lehli jsme si,

Při pastoraci mezi vojáky vidím, že nemám lidem dávat to, co chtějí, ale to, co poznávám jako správné a Boží.

běželi jsme do krytu. A já jsem byl vykulený z toho, co mám dělat, abych to udělal dobře. Pak už jsem věděl přesně, jak to funguje, tak jsem byl v pohodě. Bylo to nové, trochu zajímavé a trochu nebezpečné. A pak si zvyknete. Tedy – ono asi není možné zvyknout si na smrt. Ale zvyknete si na to, že máte strach. Hrdina má strach, ale umí s ním žít. Ne že nemá strach. To není ideál hrdiny. Dokonce si myslím, že ten, kdo nemá strach, je nebezpečný. I přes tu obavu jsem si zvyknul.

Co je na tom vlastně to nejhorší?

Vím, že mohu padnout nebo být zraněn. Mohu také usmrtit. Pro mne je nejtěžší myšlenka, že zranění způsobím. Když zblízka vidíte někoho zraněného, tak si uvědomíte, jak je člověk křehký. Mluvím ale o sobě, nechci mluvit o jiných vojácích.

A podepíše se to na člověku?

Z vojáků, které znám a kteří byli v několika misích a jsou opravdu bojovníci, se stávají většinou pokorní lidé. Neříkám, že je to pravidlem. Často ale čím má někdo větší zkušenosti, čím je větší odborník, čím zažije víc mezních situací, tím je většinou pohodovější a nemá potřebu si nic dokazovat. Spíš je tišší, moc o tom nemluví a ani nechce.

Hledají vojáci v bojích více Boha a smysl života?

Opravdu mi přišlo, že v misi víc lidí využívalo bohoslužbu. Nebo mi tam jeden voják řekl, že nikdy neviděl tolik lidí číst Bibli. Ale hodně záleží na tom, zda je v jednotce někdo, kdo je uznávaný, tyto hodnoty má a propaguje je. Ale často je to spíše hledání ochrany. Ne víra, jak o ní mluvíme my, víra v dobrotu Boží, Bůh, co nás zná jménem. Je to jiná víra, spíše: „Padre, požehnej nám, protože tak nám to půjde v boji lépe.“ Je to trochu jako modlitba za výhru ve fotbalovém zápase, který ale ve skutečnosti vyhraje ten, kdo je líp trénovaný.

A v čem je Boží požehnání?

V tom, že zůstanu plně člověkem. Ježíšovi by na našem místě nešlo jen o vítězství, ale o to, že díky vztahu s Bohem zůstanu plně člověkem. Že budu pravdivý, přiznám se k chybě. To je podle mě jeden ze základů naší služby. Při kategoriální pastoraci mezi vojáky vidím, že se strašně nabízí dávat lidem to, co chtějí. Ale já mám dávat lidem, co poznávám jako správné a Boží, mám sloužit Pánu Bohu a posloužit člověku. A to v Duchu a v pravdě.

Vzpomínáte rád na kněžský seminář a na teologickou fakultu?

Jsou čtyři roviny přípravy ke kněžství: lidská, intelektuální, duchovní a pastorační. U té lidské se předpokládá, že bohoslovec už přijde jako dobrý člověk. Ta intelektuální se vesměs odehrává na fakultě. V té duchovní a pastorační má pomáhat seminář. Mne seminář zneklidňoval. Kolikrát jsem si říkal, proč musím žít v jasně daném denním řádu, když už přeci nejsem středoškolák. Bylo to ale asi lepší, než kdybych si mohl dělat cokoli. Nechci hodnotit, zda je vše nasměřované k tomu, aby mne seminář naučil být takový, jaký bych měl být. Tenhle plán jsem tam úplně neviděl. Ale rozhodně mi dal možnost uvědomit si, jaký bych nikdy nechtěl být, co mě štve a co se mi líbí. Je to jako základní výcvik v armádě: přesně takhle to pak v ní vypadat nebude, ale je třeba, abych ji přijal jako celek. Seminář může fungovat takto.

A co fakulta?

Co se týče fakulty, to je moje alma mater. Celý její cíl jsem plně uviděl až při své diplomové práci. Měla mne naučit kritickému myšlení. A také vědecké metodě. To mi také dává možnost mluvit s lidmi, kteří jsou odborníci ve svém oboru, třeba technici, inženýři. Fakulta mi dala základní rozhled o oborech, o tom, co chci dál rozvíjet. Dlouhou dobu jsem si říkal: proč se učíme takové penzum věcí, není to zbytečné? Ale pak to do sebe celé zapadlo. Fakulta mi dala základy odborné práce a naučila mě dívat se na věci jako teolog.

○ znakové řeči a tichu

Znaková řeč
napomáhala tichu
vnějšímu.
Ticho vnitřní jí
zabezpečeno nebylo.

S Radkou Těšínskou Lomičkovou rozmlouvá Milan Pech

O rozhovor jsem požádal dr. Radku Těšínskou Lomičkovou, která v letošním roce obdržela Bolzanovu cenu – prestižní ocenění Univerzity Karlovy, které se uděluje studentům za mimořádně objevné práce s širokým interdisciplinárním přesahem:

Radko, Vaše disertace má název „Znaková řeč v cisterciáckých a benediktinských kláštirech ve středověku“. Mohla byste stručně vysvětlit, co byla a k čemu sloužila ona „znaková řeč“?

Znaková řeč sloužila řeholníkům a řeholnicím jako dorozumivací prostředek v místech a časech, v nichž byl v kláštře zakázán hovor. Nepředstavujte si to ale tak, že prostě obešli jedno z přísných nařízení. Znaková řeč nebyla náhradou komunikace, sloužila jen ke sdělení těch nejdůležitějších zpráv, navíc velmi jednoduchých. Například při liturgii. Při modlitbě hodin nebo při bohoslužbě bylo možné spolubratrovi naznačit, když zapomněl zpívat, „říci“ mu stránku, požádat o přinesení zapomenuté věci apod. A to vše za naprostého ticha, jen pomocí pár znaků.

Nebyla znaková řeč v principu porušováním pravidel silencia, když se vlastně jednalo o alternativní způsob komunikace? Smyslem ticha v kláštirech přece nebylo ticho samotné, ale regulace mluvení, protože jazyk byl pokládán za pramen různých nepravostí.

Částečně. Již středověcí cisterciáci si kladli stejnou otázku a neshodli se zcela v odpovědi. Pokud se znaková řeč přehoupla z jednoduchých krátkých zpráv, navíc jen těch nezbytně nutných, do hovoru, tak samozřejmě silencium rušila. Tomu se snažili opatí a jiní hodnostáři předcházet. Na druhou stranu ale znaková řeč přeci jen neskýtala tolik možností zhřešit pomocí jazyka – např. pomluvy nebo vzdorování jdou ve znacích těžkopádně. Je tu ale ještě jeden důležitý aspekt: zatím hovoříme o tichu vnějším. To díky znakové řeči bezesporu panovalo. Je tu ale i ticho vnitřní, ticho každého člověka, které je při znakování narušováno stejně jako při hovoru.

Na základě čeho mniši odvozovali jednotlivé znaky?

Znaky byly co nejjednodušší, aby se dobře zapamatovaly. Většina z nich by hercům pantomimy přišla jednoduchá, řada z nich vycházela z vlastností konkrétních slov, z tvarů či jiných charakteristických vlastností. Postupem doby přibývala slova, která vznikala spojením více znaků, např. pro naznačení včely bylo potřeba spojit znaky „pták“ a „sladký“.

Užívají řeholní řády znakovou řeč i dnes?

Děje se tak jen v malém množství klášterů, a to trapistických. Trapisté, resp. řád cisterciáků přísné observance, převzali při svém vzniku znaky do svých nařízení a minimálně do 2. vatikánského koncilu je užívali. Dnes je to výjimečné, řada řeholníků si je však stále pamatuje a povědomí o základních znacích panuje stále. Novicové se je už ale neučí. Znají jen to, co pochytili v každodenním životě od starších. Já jsem měla obrovské štěstí a díky několika milým lidem jsem se seznámila s trapistkami ze švýcarského kláštera La Fille-Dieu u Fribourgu. Převorka s. Marie-Jeanne si znaky pamatuje velmi dobře, sama je coby novicmistyně mnohokrát učila. Starší sestry se jimi stále snaží komunikovat. Jsem jim vděčná, že mě nechaly nahlédnout

do svého soukromí. Takové přijetí nečeká v každém klášteře – a je to pochopitelné. O to víc si jejich ochoty vážím. Sestry částečně používají znaky i v komunikaci s českými dobrovolnicemi, které do tohoto kláštera mohou jezdit na několikaměsíční (často oboustrannou) výpomoc.

Prostudovala jste množství katalogů znakové řeči různých řeholních řádů. Naučila jste se některý z těchto znakových systémů a pomohlo Vám to při výzkumu samotném?

Naučila jsem se právě trapistické znaky v La Fille-Dieu podle poslední úpravy z 1. poloviny 20. století. Jelikož je ale v řádech dlouhá kontinuita, zas tolik se od středověkých neliší. Mění se druhy slov, mění se tu a tam znak, ale základem jsou pořád nejstarší známé clunyské katalogy z 11. století. Ty se staly základem katalogů cisterciáckých. A později sloužily jako inspirační zdroj pro oba tyto řády. I vzhledem k tomu, že řada znaků vychází z charakteristických vlastností daného slova, tu není moc možností pro ztvárnění. Odlišností je samozřejmě mnoho, to nechci zlehčovat, ale princip tvoření i užívání znaků zůstává stále stejný. Právě tyto odlišnosti jsou ovšem pro historiky zajímavým zdrojem informací.

Pokud si vzpomínám, v roce 2009/2010 jste prošla kurzem znakového jazyka pro neslyšící. Můžeme znakovou řeč mnichů považovat za předchůdce dnešního znakového jazyka neslyšících?

To je pravda, chtěla jsem pochopit, jak tento jazyk funguje. Jen mi dovozte malé vysvětlení. Úmyslně používám v celé práci termín znaková řeč, kdežto pokud se bavíme o neslyšících, je nutné hovořit o znakovém jazyce. Znakový jazyk neslyšících je svébytný, nezávislý na češtině nebo jakémkoliv jiném mluveném jazyce. Má svoji syntax, několikvrstevný způsob sdělení, je zajímavé sledovat, jak funguje. Kdežto mnišské znaky jsou zcela závislé na mluveném jazyce, vycházejí z něho, je to doplňkový prostředek slyšících, jejichž mateřským jazykem je mluvený jazyk. Oba systémy jsou proto těžko srovnatelné. Spojitost není v konkrétních znacích, ale v historii. Dějiny obou systémů se totiž protnuly v raném novověku, kdy máme zprávy ze španělských benediktinských klášterů, v nichž byla vychovávána a vzdělávána řada neslyšících dětí ze šlechtických rodin. V tamní kronice se píše, že mniši k výuce a vůbec k dorozumívání používali své klášterní znaky a děti zas vycházely z domácích znaků, které si přinesly z vlastních rodin. Nakolik se oba systémy nějak více ovlivnily, je ale asi nemožné říci. Pokud si jsou nějaké znaky podobné, jsou to takové, které vycházejí z logiky označovaného. Mnišské znaky tu rozhodně nemusejí být zdrojem.

Pomohlo Vám při psaní disertační práce fakt, že Vaše postgraduální studium proběhlo v rámci Katolické teologické fakulty?

To je zajímavá otázka, ale myslím, že to na práci nemělo žádný vliv. Jsem ale ráda, že jsem mohla psát práci v rámci oboru Církevní a obecné dějiny. Církevní dějiny považuji za velmi důležité pro každou teologickou fakultu, vždyť mnohé z minulosti ovlivňuje i současné konání a je dobré to umět poznat, pojmenovat, ptát se, polemizovat, pracovat s prameny apod.

Pokračujete v současnosti ve výzkumu znakové řeči cisterciáckých a benediktinských mnichů, nebo soustředíte svou pozornost jiným směrem?

Ne, snažím se upravit disertační práci, aby byla přístupná a srozumitelná jakémukoliv zájemci. A dokud to neudělám, nechtěla bych se pouštět do jiných témat. V rámci toho samozřejmě ještě zpřesňuji některé věci a doplňuji nové informace. Ještě dlouho budu se znaky žít, je to zajímavé téma a nebude lehké je opustit.

(foto: Opatství Nový Dvůr)

Jan Hus, pražská univerzita a teologická fakulta

EVA DOLEŽALOVÁ

Jan z Husince, řečený Hus, přišel do Prahy asi ve druhé polovině 80. let 14. století. Snad už tehdy bylo jeho cílem studovat na pražské univerzitě a stát se knězem. Nedochoval se záznam o imatrikulaci. Nejstarší zpráva o něm je datována až r. 1393, kdy se stal bakalářem na fakultě svobodných umění. V lednu 1396 je už Jan Hus zapsán v děkanské knize při magisterské (mistrovské) promoci na téže fakultě. Po dalších dvou letech se stal řádným členem mistrovského sboru vyučujících a v l. 1398–1412 vystupuje v úředních aktech univerzity jako *magister regens* artistické fakulty. Třikrát byl členem zkušební komise, dvakrát zastupoval český univerzitní národ ve zvláštních komisích, byl promotorem přibližně třiceti studentů a ve školním roce 1401 byl děkanem artistické fakulty. Ještě v r. 1411 fungoval na této fakultě jako quodlibetář – organizátor výroční veřejné disputace.

Mezitím pokračovala i jeho kariéra klerika. V knize svěcenců pražské diecéze (*Liber ordinationum cleri 1395–1416*) se dozvídáme o Janu Michalovu z Husince, který se hlásil k jáhenskému svěcení 3. dubna 1400 pod titulem boleslavského arcijáhensství, tedy z území severovýchodně od Prahy. Spíše než místo původu však tento údaj může znamenat krajinu počátků duchovní kariéry mladého klerika Jana. Možná že už jako podjáhén získal nějaké obročí v obvodu boleslavského církevního okrsku. O Husově podjáhenském svěcení ani o svěcení kněžském se záznam nedochoval; kniha svěcenců není úplná. Bývalo však obvyklé, že klerik získal všechny tři vyšší stupně svěcení během jednoho roku, jakmile dosáhl věku 24 let. Od r. 1402 až do odchodu z Prahy v r. 1412 působil Jan Hus jako kazatel v Betlémské kapli.

Kázání M. Jana Husa

(zdroj: De anatomia Antichristi III, Straßburg 1524)

Na teologické fakultě Jan Hus studoval od r. 1398. V roce 1404 zde získal bakalářský gradus. Ve studiu teologie pak dále pokračoval. Dochoval se jeho rozsáhlý výklad k *Sentenciím* Petra Lombarda, což byla povinná práce pro každého studenta teologie. V r. 1407 jej započal slavnostní disputací se čtyřmi oponenty a po dvou letech ho dokončil. Měl pak právo přihlásit se ke zkouškám potřebným k získání titulu doktora teologie. K tomu však už ve vzrušené atmosféře kolem Kutnohorského dekretu a pálení Viklefových spisů nedošlo. Hus sám nikdy nebyl učitelem na teologické fakultě. S teologií, teology a teologickou fakultou a jejími profesory se však stýkal a potýkal po celý svůj další život až do jeho závěru na kostnickém koncilu.

Už při bakalářské promoci Jana Husa se stal jedním z řečníků také Mikuláš z Litomyšle (zaznamenán jako profesor teologie r. 1400), jehož si Hus zřejmě velmi vážil, protože ho zmínil i ve svém pozdějším univerzitním kázání. Setkal se také se Stanislavem ze Znojma, tehdy ještě mistrem artistické fakulty, který se později stal profesorem teologie (zaznamenán od r. 1405). Právě Stanislav byl spolu se Štěpánem z Pálče (magistrem teologie až r. 1411) zakladatelem pražské reformní skupiny ovlivněné učením anglického reformátora Jana Viklefa.

O Viklefově učení se v Čechách vědělo už od 80. let 14. století. Významným impulsem se však pro mistry a studenty českého univerzitního národa stalo až koncem 90. let. V r. 1398 si některé Viklefovy spisy opsál i Jan Hus. Mezi další významné osobnosti tehdejší pražské teologické fakulty patřili jak ti, kteří byli Viklefem zaujati a o jeho názorech diskutovali nebo dokonce některé akceptovali, tak i ti, kteří Viklefa od samého počátku odmítali. S většinou z nich se Hus setkával při svém akademickém působení, při univerzitních disputacích. Někteří z nich se připojili k vyhraněným odpůrcům Viklefa a později také Husa a jeho univerzitního křídla a proti Husovi otevřeně vystupovali.

Většina mistrů, kteří byli nakloněni Viklefovým myšlenkám, patřila k českému univerzitnímu národu. K nim je možno počítat vedle už zmíněného Stanislava ze Znojma, Štěpána z Pálče také Mikuláše z Litomyšle nebo Petra ze Znojma. Na druhé straně stáli teologové jako Štěpán z Kolína, kterého Hus střídal v pozici betlémského kazatele, Ondřej z Brodu, který se r. 1409 účastnil za pražské vysoké učení pisánského koncilu, či dominikáni Mikuláš Biceps a Jindřich z Bitterfeldu. Někteří z nich se sice s Husem rozcházel v názoru na Viklefa, ale shodovali se s ním např. v podpoře českého univerzitního národa a rodícího se českého nacionalismu. Tak tomu bylo např. u Štěpána z Kolína. K rozkolu mezi Husem a jeho původními kolegy a učiteli došlo až na konci prvního desetiletí 15. století.

Setkání Husa se Stanislavem ze Znojma a Štěpánem z Pálče a jejich zaujetím pro Viklefovy myšlenky můžeme s nadsázkou považovat za osudové. Otevřeli totiž Husovi dveře k dílu tohoto anglického učence a k jeho kritice církve. Husa jistě zaujala řada témat, především však dvě z nich. Prvním byl spor o pojetí univerzálií (obecných pojmů) – Hus se nakonec přiblížil Viklefo-

vu realismu. V teologické rovině se tento spor projevil mj. ve výkladu remanence (přítomnosti způsob chleba a vína v oltářní svátosti i po proměňování). Ještě významnější byla otázka církve, která Husa zaměstnávala až do konce života. Právě Viklefovo pojetí církve (viditelné i neviditelné) bylo Husovi velmi blízké. S tím pak souviselo i chápání poslušnosti vůči pánovi (světskému či duchovnímu), který je ve smrtelném hříchu. To byly později hlavní body Husovy obžaloby při kostnickém procesu.

Hus v Kostnici
(zdroj: De anatomia Antichristi III, Straßburg 1524)

Osudy Husových učitelů Stanislava a Štěpána mezi tím prošly dramatickým obratem. Viklefovo učení bylo pražskou univerzitou odsouzeno r. 1403. O dva roky později vydal na žádost pražských vysokých duchovních hodnostářů papež Inocenc VII. bulu odsuzující remanenční učení Jana Viklefa. Byla namířena zejména na jeho pražské stoupence v čele mj. i se Stanislavem, s nímž byl už tehdy zahájen proces. R. 1407 obžaloval u kurie Viklefovy pražské stoupence M. Ludolf Meistermann, bakalář teologie ze saského univerzitního národa. Mezi obviněnými zaujal opět čelné místo Stanislav. Na podzim 1408 se Stanislav i Štěpán vydali ke kurii do Pisy. Byli obviněni a zadrženi. Do Prahy se vrátili v polovině r. 1409, kdy se už univerzita podstatně změnila vydáním Kutnohorského dekretu a následným odchodem několika set univerzitních mistrů a studentů na jiná evropská vysoká učení. Reformní viklefovská strana už také měla jiné vůdce. V čele stanul Jan Hus a jemu věrní. Stanislav i Štěpán, ochromeni vězněním i procesem, se na čas stáhli z veřejného života a věnovali se výuce na teologické fakultě. Štěpán zůstal Husovým osobním přítelem a spolupracovníkem až do jeho konfliktu s církví r. 1412.

Hus se ocitl na vrcholu své univerzitní kariéry. R. 1409 se stal rektorem univerzity se třemi fakultami (artistickou, lékařskou a teologickou). V dalších událostech už vystupuje jako jednoznačný stoupenec některých Viklefových myšlenek. Česká politická a společenská scéna byla definitivně rozštěpena. Hus se rozešel i s pražským arcibiskupem, který r. 1409 nařídil, aby

byly odevzdány všechny rukopisy Viklefových spisů. O rok později už byly spisy anglického heretika veřejně páleny. Hus, v této chvíli ještě dostatečně chráněný panovníkovou autoritou, se začal dostávat na stranu těch, kteří se museli bránit před nařčeními a útoky. Kázal v Betlémě i přes arcibiskupův zákaz, potvrzený koncem r. 1409 papežskou bulou. Tím se ocitl ve sporu s církevní hierarchií. Byl dán několikrát do klatby, byl předvolán k papežské kurii, ale nedostavil se tam. V r. 1412 protestoval proti prodeji odpustků vyhlášených papežem Janem XXIII. Byl nad ním vyhlášen interdikt, který znamenal, že v místě, kde se zdržuje, se nesmějí vysluhovat svátosti, včetně křtu a posledního pomazání. Hus se odvolal k nejvyšší instanci – ke Kristu – a odešel z Prahy i z univerzity.

Naposledy ji navštívil na sklonku léta či na počátku podzimu r. 1414, kdy se připravoval na cestu ke kostnickému koncilu. Praha a její reformátoři, většinou ještě spjatí s univerzitou, spíše ovšem s artistickou fakultou (jako Jakoubek ze Stříbra), už měli vykročeno směrem k revoltě. S pražskými teology se znovu sešel před kostnickým koncilem, kde už ale stáli jednoznačně na straně žalobců. Mezi nimi vynikl v tomto ohledu jeho bývalý přítel Štěpán z Pálče. Ke koncilu se vydal i jeho bývalý učitel a kolega Stanislav ze Znojma, ten ale v Jindřichově Hradci na podzim r. 1414 náhle zemřel. Hus sám byl upálen 6. července 1415.

Degradace M. Jana Husa
(zdroj: De anatomia Antichristi III, Straßburg 1524)

Post scriptum

Jak patrně, vztahy mezi pražskou teologickou fakultou a Janem Husem byly komplikované. Byl jejím studentem a absolventem (byť ne přímo mistrem čili doktorem). Mezi profesory nalezl ty, kdo ho inspirovali a s nimiž sdílel určité ideové i reformní principy nebo jejich část, i ty, s nimiž se dostal do sporu. Všichni však postupně dospěli k tomu, že se vůči němu dramaticky vymezili. Čtyři z nich byli Václavem IV. zbaveni úřadu a vypovězeni z království, čtyři zbývající je následovali. Protože Hus ani jeho přátelé doktorát teologie neměli, fakulta přestala *de facto* (nikoli *de iure*) existovat. Navíc byla celá univerzita, která se přihlásila ke kališnictví, r. 1416–1417 dekretem kostnického koncilu

suspendována a r. 1419 byla její činnost omezena pouze na fakultu artistickou.

Teologická fakulta nebyla obnovena ani po skončení husitských bouří. „Ojedinělé teologické přednášky na artistické fakultě ji nemohly nahradit a pokusy vůdce utrakvistů M. Jana z Rokycan vyškolit si učitelské síly v cizině selhaly. Jeho svěřenci, kteří odcházeli na italské univerzity, se vraceli jako odpůrci kalicha. Katolický klérus docházel vzdělání na obnovené katedrální škole svatovítské. [...] Hlubší a soustavné studium bohosloví bylo umožněno teprve počátkem 2. poloviny 16. století, když se v Praze v bývalém dominikánském klášteře sv. Klimenta usadili jezuité a zřídili si tam filosoficko-teologickou akademii, jež dostala právo promoční“ (KADLEC Jaroslav. Tisíciletá tradice theologického studia na vysokých školách pražských, in *Slovo a život*. Praha: ČKCH, 1974, s. 26–27).

Komplikovaný vztah, který pojil Jana Husa s teologickou fakultou, měl tedy dalekosáhlé důsledky: její působení bylo dlouhodobě přerušeno. Pouto mezi Husem a fakultou se ovšem projevuje dodnes. Naše fakulta proniká do širšího povědomí právě prizmatem této kauzy: ví-li kdo ve světě něco o české resp. pražské teologii, pak (až na výjimky) ve spojitosti s Husem. Jeho tragická smrt navíc rozdělila Čechy tak, že jedni jej mají za heretika hodného věčného zatracení a časného usmrcení, jiní za mučedníka a světce, jemuž má být prokazována liturgická úcta. V liberalistickém pojetí slouží teologická fakulta jako temné pozadí, na němž jasně září hvězda Mistra Jana Husa jako představitele antiklerikalismu, antikatolictví, pokrokového revolucionářství, národního uvědomění, české otázky atd. Katolický konzervatismus si zase Husem posloužil k posílení svého již tak značného sebevědomí.

Hus je zkrátka pro naši fakultu absolvent osudový. Mohli bychom také říci: stimulující. Latinské slovo *stimulus* značilo původně bodec, který se zarývá dobytku do slabin, zraňuje ho a pobízí, aby vytrvale a s nasazením táhl své břímě kupředu, k cíli. A jak věděl již Aischylos a po něm i Saul ve Skutcích apoštolských (26,14), je marné vzpínat se *contra stimulum* – lepší a méně bolestivé je jeho podnětu uposlechnout. Kam nás ale Husův podnět směřuje?

VOJTĚCH NOVOTNÝ

Smrt M. Jana Husa
(zdroj: De anatomia Antichristi III, Straßburg 1524)

Mojmír Horyna

(23. 3. 1945 – 26. 1. 2011)

Jan Royt

Neznám nikoho, v jehož osobnosti se zračí tolik z poukoušení a bolesti Joba, moudrosti Šalamouna a statečnosti Davida či Ester, jako v prof. PhDr. Mojmíru Horynovi, CSc. Do vínku dostal dary moudrosti, rozumnosti, rady, síly, poznání. Pomohli mu je rozvíjet rodiče, učitelé i kolegové. Vždy mluvil s úctou o Jaroslavu Pešinovi, Dobroslavu Líbalovi, Pavlu Preissovi, Janu Patočkovi či Jaromíru Homolkovi.

To vše přineslo plody v podobě prací o barokní architektuře a sochařství. Všichni známe jeho monografii o Janu Blažejí Santinim, kterou kongeniálně doplňují fotografie Vladimíra Uhra. Mojmírovy práce měly vždy přesah filosofický a duchovní. Stejně jako Zdeněk Kalista, i Horyna chápal barok jako hluboké hledání a poznání Boha skrze tento svět.

Své dary předával studentům, vyžaduje od nich náročnou přičinlivost. Byl také povolán k tomu, aby se zasadil o záchranu národního kulturního dědictví, a činil to vpravdě do hlav a statků. Pomohl povznést k bývalé skvělosti poutní kostel v Mariánské Týnici i na Zelené hoře.

Horynovi se dostalo daru bohatýrské síly, která mu – ve spojení se zbožností a bázni před Hospodinem – pomáhala překonávat mnohá protivensství osobní i společenská. Dvakrát přemohl nápor zhoubné nemoci. Bral ji, podobně jako Job, jako zkoušku, která přináší novou kvalitu a díky níž je každý den navíc darem. Tuto sílu napřel do služby naší *Almae Matris*, která mu byla pravým příbytkem a útočištěm.

Jak směšně vypadá prizmatem těchto Mojmírových povolání jeho odvolání (v přímém přenosu České televize) z rady ministra od poštelce na postu ministra kultury!

Mojmír měl úžasný dar duchovní veselosti. Nešlo o žádnou vnější vysmátost. Byla to radost, která je Hospodinu milá. Dovedl ji rozdávat plnými hrstmi. Tato jeho radost nám hodně chybí.

Jako každý smrtelník, i on měl své slabosti. Nebyly to slabosti jemu nepřijemné, ani nic, co by Hospodin neodpouštěl. Slovy Bible kralické: Mojmír „rytieřoval“ v tomto světě a byl veledůstojným údem *ecclesiae militans*. Dá-li Pán Bůh (a věřím, že dá), bude obdařovat svojí moudrostí a vnitřní veselostí i *ecclesiam triumphans*, neboť jeho duše opustila svět stínů a dotýká se světla.

Děkuji Hospodinu, stejně jako celá řada jeho přátel, za setkání s Mojmírem Horynou. Platí o něm slova Sira-chovce: „*Nebudou zapomenuty spravedlivé činy mužů... Lidé si budou vypravovat o jejich moudrosti...*“ . „*Nuže, chvalme slavné muže... Mnohou slávu vyjevil Hospodin skrze ně...*“ (44,1.10.15).

22. 12. 2014 – 4. 1. 2015 byly *vánoční prázdniny*.

7. 1. se konala *mše svatá pro studenty a pedagogy*. Celebroval fakultní kaplan David Vopřada a děkan Prokop Brož.

9. 1. byla ukončena výuka v zimním semestru.

12. 1. – 15. 2. probíhalo zkuškové období.

14. 1. byl pořádán *den otevřených dveří* určený zájemcům o studium. Studentský spolek Theodorik připravil malé občerstvení.

19.–30. 1. se konaly *státní závěrečné zkoušky a obhajoby kvalifikačních prací*.

27.–28. 1. se fakulta zúčastnila VIII. ročníku Evropského veletrhu pomaturitního a celoživotního vzdělávání *Gaudeamus Praha 2015*. Pomoc poskytl studentský spolek Theodorik.

16. 2. byla zahájena výuka v letním semestru.

16.–19. 2. se uskutečnil *kurz masmediální komunikace*, kterým provázel doc. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, Ph.D.

17. 2. se konal v Sále kardinála Berana v Arcibiskupském paláci *9. reprezentační ples KTF UK*, jehož tématem byl benátský karneval.

18. 2. byla sloužena *mše svatá pro studenty a pedagogy s udílením popelce*. Celebroval fakultní kaplan David Vopřada.

18. 2. proběhla v akademickém kostele Nejsvětějšího Salvátora vernisáž *postní intervence Michala Škody*. Spolupřádalo Centrum teologie a umění.

23. 2. otevřel student Milan Galia v prostorách fakulty výstavu svých obrazů *Víže měst*. Lze ji shlédnout do 20. 4.

24. 2. – 19. 5. probíhá v rámci celoživotního vzdělávání *kurz Evangelizace*, který vede doc. Ing. Aleš Opatrný, Th.D.

11. 3. zahájilo svou činnost *Centrum teologie, filosofie a mediální teorie*.

Luková, kostel sv. Jiří (foto: Pavla Glombová)

12. 3. se akademičtí pracovníci setkali s teologem papežského domu *Wojciechem Giertychem OP* a hovořili s ním o podnětech papeže Františka pro práci teologů.

23.–25. 3. se konalo *mezinárodní studijní soustředění doktorandů* v Hejnicích.

28. 3. vyjeli studenti na exkurzi bývalým světem *plaských cisterciáků a přilehlých městeček a vesnic* (Plasy, Kralovice, Mariánská Týnice, Manětín, Luková).

1.–8. 4. byly *velikonoční prázdniny*.

7. 4. obdržela doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th.D. z rukou jeho magnificence pana rektora *cenu Bedřicha Hrozného za tvůrčí počín* za publikaci *Pavel z Tarsu a jeho svět*.

11. 4. se fakulta zúčastnila *Dne ČZV a festivalu absolventů*.

16.–18. 4. proběhla *konference „Žít s tajemstvím“: sekularizace jako šance*, kterou pořádalo Centrum teologie a umění, Theologisches Forschungskolleg Universität Erfurt, Akademická farnost Praha a Kulturní centrum Dominikánská 8.

20. 4. oslavila fakulta *životní jubileum* prof. PhDr. Jiřího Kuthana, DrSc., Dr.h.c. (*1945) a prof. PhDr. Ing. Jana Royta, Ph.D. (*1955).

21. 4. se uskutečnil *Cross Campus – štafetový závod* (běh a střelba) v dejvickém kampusu. Zúčastnily se čtyřčlenné týmy studentů a zaměstnanců z ČVUT, KTF UK, NTK, VŠCHT a ÚOCHB AV.

22. 4. se konala *mše svatá pro studenty a pedagogy* v době velikonoční, po níž následovala společná snídaně.

24. 4. se konala doktorandská konference *„Vidět – Slyšet – Číst – Rozumět“*.

25. 4. připomenuli studenti a vyučující ve spolupráci s řádem františkánů *barokní podobu pouti do Hájku u Prahy*.

12. 5. *přednáška Alaina Feuvriera SJ* o islámu

13. 5. *rektorský den*

22. 5. slavnostní zakončení akademického roku: *mše svatá Te Deum a žabradní slavnost*

25. 5. – 30. 6. *zkouškové období*

15.–30. 6. *státní závěrečné zkoušky*

Mikulášská besídka (foto: Michal Výborný)

Naše knihy

HRDINA Ignác Antonín – KOLDA Jindřich. *Historická knihovna Hospitálu Kuks a její romanisticko-kanonistický fond*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, 290 s.

Fond historické knihovny, uložené v hospitalu známé východočeské barokní lokality, nabízí řadu témat ke zpracování (badatelé se zabývali zejména místními šporkiary a medicínsko-farmaceutickými spisy kukských milosrdných bratří). Autoři se zaměřili na díla z právní oblasti. Kniha nabízí také nezbytný vhled do stavu příslušných oblastí práva a právní nauky v 18.–20. století a do prostředí vydavatelů děl z oboru.

JAROŠOVÁ Markéta – LOMIČKOVÁ Radka (edd.). *Ora et labora: Vybrané kapitoly z dějin a kultury benediktinského řádu*. Praha: NLN, 2014, 256 s.

Benediktinská řehole vstoupila do osudů středoevropské oblasti již před tisíciletím. Kniha obsahuje jedenáct statí zabývajících se různými aspekty historie, kultury a duchovnosti tohoto řádu. Snahou publikace je mj. upozornit na témata, která zatím stojí poněkud stranou hlavních proudů badatelského zájmu, přestože představují důležité otázky výzkumu orientovaného na benediktinský řád.

KUTHAN Jiří a kol. *Aristokratická sídla v českých zemích 1780–1914*. Praha: NLN, 2014, 704 s.

Výpravná monografie zaměřuje svou pozornost na rezidence předních aristokratických rodů i na menší zámky vystavěné nebo přestavěné v letech 1780–1914. První část s vazkou představuje sídla, jejichž podobu ovlivnil klasicismus a u nichž lze zaznamenat ohlas francouzských stylů či anglického klasicismu i odezvu architektury Berlína či Drážďan a samozřejmě vazby na kulturu vídeňské metropole. Druhá část knihy je věnována stavbám doby romantismu, inspirovaným britskými vzory nebo středověkou architekturou, k nimž se časem přidaly i vlivy renesanční a barokní.

KUTHAN Jiří. *Benediktinské kláštery střední Evropy a jejich architektura*. Praha: NLN, 2014, 368 s.

Velký díl toho, co se dochovalo z architektury, umění a kultury raného středověku, vznikl v prostředí benediktinských

klášterů. Kultura benediktinů patří k základním kamenům evropské civilizace a v tom také tkví její živý odkaz pro dnešní evropskou společnost. Předmětem monografie je architektura benediktinských klášterů ve střední Evropě (jak na území někdejší Svaté říše římské, tak i v teritoriích mimo ni – v Uhrách a v Polsku). Zvláštní pozornost je věnována stavbám benediktinských klášterů v českých zemích.

NOVÁ Magdaléna – OPATRŇÁ Marie (edd.). *Cultural Transfer: Umělecká výměna mezi Itálií a střední Evropou*. Praha: KTF UK, 2014, 232 s.

Sborník příspěvků účastníků mezinárodní doktorandské konference konané na KTF UK v dubnu 2014. Autory statí jsou doktorandi z různých univerzit (Praha, Brno, Vídeň, Lipsko, Řím, Varšava aj.). Příspěvky jsou v jazycích českém, anglickém, německém a italském (u jinojazyčných statí jsou zařazena českojazyčná resumé).

NOVOTNÝ Vojtěch. *Anthropologia sacra: Origini dell'antropologia teologica nell'ortodossia veteroprotestante*. Milano: Casa Editrice ITL-Centro Ambrosiano, 2014, 196 s.

Monografie nahlíží počátky teologické antropologie jako specifické, vědomě konstituované disciplíny uvnitř ucelené systematizace teologie. Zakladatelé reformace tvrdili, že úkolem teologie je poznání Boha i člověka jako hříšníka potřebného ospravedlnění. V tomto kontextu vzniklo souloví *anthropologia sacra* (Balthasar Meisner) pro reflexi o stavech lidské přirozenosti. Poznání člověka pak našlo své místo v celistvé systematizaci teologie, jež postupovala ve třech krocích: *theologia specialiter sic dicta*, *anthropologia sacra*, *christologia*. Katolická církev se držela tomášovského mínění, že úkolem teologie je poznání Boha. Teologickou antropologii si proto osvojila až v průběhu 19.–20. století.

NOVOTNÝ Vojtěch. *Cur homo?:*

A history of the thesis concerning man as a replacement for fallen angels.

Praha: Karolinum, 2014, 184 s.

Monografie zkoumá tvrzení (formulované Augustinem a rozvinuté dalšími církevními otci), podle něhož byl člověk stvořen v náhradu za padlé anděly. Identifikuje kontexty, v nichž byl tento motiv obvykle evokován autory raného středověku, a soustředí se k diskusi, jež proběhla ve 12. století (Anselm z Canterbury, škola v Laon, Rupert z Deutz, Honorius Augustodunensis) a jež kulminuje v tvrzení, že člověk je bytost „původní“, neboť byla stvořena sama pro sebe a svět byl stvořen pro ni, aby se spolu s člověkem a skrze něj stal novým Jeruzalémem. V průběhu 12. a 13. století se téma postupně vytrácelo.

Závěr poukazuje na překvapivou aktuálnost předchozích úvah, zvláště ve vztahu k tvrzení konstituce druhého vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, že člověk je jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého.

OPATRŇÝ Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, 196 s.

Knížka předního pastoračního teologa chce upozornit na některé obtížnější oblasti, v nichž se realizuje pastorační péče církve (situace nevyčísitelné nemocných, lidí postižených psychickými potížemi, obětí násilí či podvodu, rozvedených, homosexuálně orientovaných, vězňů, bezdomovců, gamblerů, samých pastoračně doprovázejících apod.), a dodat čtenáři podněty a prostředky pro orientaci a doprovázení, pokud se s takovým méně běžným případem setká. Kniha nabízí množství aplikovaných znalostí a zkušeností z pastorační teologie a odkazuje podle potřeby na poznatky z jiných souvisejících vědních oblastí.

OTTOVÁ Michaela – ROYT Jan. *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě v době konfesních změn (1517–1594)*. Ústí nad Labem: Národní památkový ústav, 2014, 188 s.

Kniha se zabývá osudy děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě během 16. století. Pojednává průběh stavby, podrobně představuje jednotlivé prostory, jejich stavebníky a majitele, věnuje se jednotlivým artefaktům i liturgickému zařízení kostela, zaměřuje se na umělce spojené s výzdobou (mistr mosteckého svorníku, mistr reliéfů mostecké empory, mistr mosteckého pastoforia).

RYŠKOVÁ Mireia. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. Praha: Karolinum, 2014, 502 s.

První původní česká práce, která se takto zevrubně zabývá Pavlem z Tarsu, jednou z nejvýraznějších postav raného křesťanství. Autorka na pozadí reálií soudobého helénistického světa sleduje Pavlova židovskou formaci a myšlenkový obzor před konverzí, pokouší se rekonstruovat chronologii jeho života, podrobně pojednává Pavlovo misijní působení a rozebírá jeho literární činnost i podstatná témata jeho teologie. Ve snaze podat co nejuplněnější syntézu se nevyhýbá ani problematičtým a sporným otázkám.

SLÁDEK Karel. *Ruská menšina a česká společnost. Východiška transkulturní komunikace*. Ostrava: Moravapress, 2014, 106 s.

Monografie sleduje život ruské komunity v České republice s ohledem na transkulturní komunikaci uvnitř naší společnosti. Čtenář je seznámen

se základními informacemi o ruské diaspoře, s životními příběhy konkrétních Rusů, s tématy dialogu mezi ruskou menšinou a českou společností, s kulturním dědictvím Rusů. Čtenář je uveden do teologické interpretace architektury zdejších „ruských“ chrámů, liturgického prostoru byzantského ritu i konkrétní ortopraxe.

ŠIMANDL Josef. *Latinská čítanka pro studující dějin křesťanského umění*. Praha: Karolinum 2014, 154 s. Výběr tematicky i zároveň pestrých latinskojazyčných textů, s nimiž je možné se setkat v oboru dějin umění. Zastoupeny jsou: biblická čtení, kronikářská a životopisná literatura včetně legend, rozmanité latinské nápisy z Prahy i dalších míst v Čechách, texty antických a renesančních autorů, kteří psali o výtvarném umění, texty o předmětech uměleckého zobrazování, texty o hudbě a texty liturgické, latinské texty editorů památek a pramenů i prameny k církevním statkům v Čechách. Knížka přinese užitek i těm, kdo si chtějí aktivovat poznatky o latinské mluvnici na materiálu textů nikoli školsky zjednodušených, ale autentických, s nesenými proměnných způsobů psaní, zkratků či dobových a žánrových zvláštností.

ZÁRUBA František. *Hrady Václava IV.: Od nedobytného útočiště k pobodlné rezidenci*. Praha: NLN, 2014, 440 s. Autor představuje výsledky bádání o hradních areálech doby Václavovy. Významné místo v knize zaujímá umělecko-historická interpretace hradů, posuzovaných v kontextu stavební produkce celého 14. století, již lze charakterizovat jako „cestu od hradu k zámku“. Vedle ponoření do obecných výtvarných souvislostí hradní architektury a historického kontextu přináší kniha čtenáři detailní obeznámení se stavebními proměnami, jimiž

v daném období prošel Pražský hrad, Kaple Věšch svatých, Loket, Žebrák, Vlašský dvůr či Nový hrad u Kunratic.

ZÁRUBA František. *Hradní kaple. I. doba přemyslovska*. Praha: NLN, 2014, 296 s. Architektonický, umělecký a funkční vývoj hradních kaplí v Čechách představuje mimořádně zajímavé téma, dosud souhrnně nezpracované. Kaple bývala ve středověku chápána mj. jako prestižní prostor reprezentující vlastníka hradu. Kniha je prvním dílem plánovaného triptychu a pojednává o kaplích přemyslovska období. Představuje řadu nádherných prostor, mezi něž patří kaple známých hradů Zvíkova, Bezdězu nebo Horšovského Týna.

JoB

AUC Theologica 1/2015
 JAN HUS, NÁSLEDOVNÍCI
 A KATOLICKÁ TEOLOGIE • Ctirad V. Pospíšil: Jan Hus a transsubstanciace z hlediska dogmatické teologie • Vít Hlinka: Husův odkaz na Jáchyma z Fiore • Giacomo Canobbio: La disputa al concilio di Basilea tra Giovanni da Ragusa e Giovanni da Rokycana [Disputace Ivana z Dubrovníka a Jana Rokycany na Basilejském koncilu] • František Urban: Mariánské motivy v díle M. Jana Rokycany • Václav Ventura: Pravoslavná teologická etika – několik pohledů • Stanislav Soušedník: Towards a Thomistic Theory of Intentional (“Fictive”) Individuals (I) [K tomistické teorii intencionálních („fiktivních“) individuí (I)]

DV

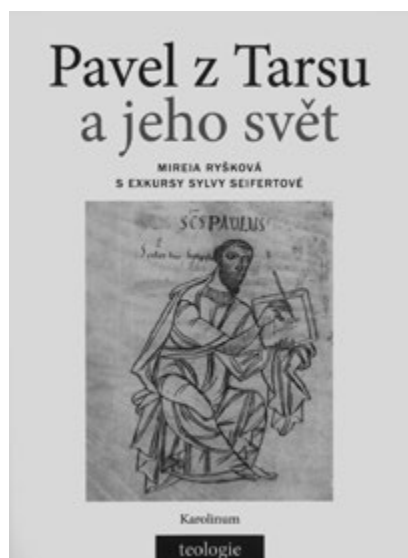
MODLITBA ZA FAKULTU

Sestra ThLic. Marie Pitterová OP je převorka kláštera Mnišek Kazatelského řádu a spolu s tím i absolventka a nyní také doktorandka naší fakulty. Zeptali jsme se jí: Jaký je vztah mezi oběma těmito skutečnostmi?

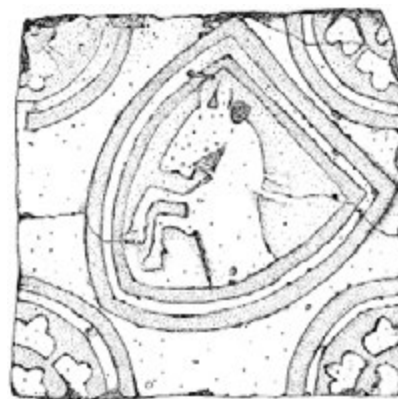
Studium teologie je významnou součástí našeho života. Napomáhá ukotvení víry, vede k prohloubení poznání a vztahu k Bohu a zároveň i k lidské zralosti. Kromě toho i u nás, přestože se nevěnujeme vnějšímu apoštolátu, dochází k určitému sdílení duchovních hodnot s okolím. Proto je třeba, abychom se v těchto věcech dostatečně orientovaly. Pokud jde o biblistiku, kterou studuji, pak Boží slovo (ve všech aspektech) je a vždy bylo středem našeho života, pomínu-li skutečnost, že biblická teologie je ohromně zajímavý a krásný obor.

Celá vaše komunita se za KTF UK modlí. Proč a jak?

Teologická fakulta by podle mne neměla být jen místem, kde se lidé cítí dobře, příjemně stráví několik let života a k tomu se něco zajímavého naučí, ale právě prostředím, které vede ke skutečnému poznání, nebo k němu aspoň nasměruje. Za fakultu se modlíme individuálně i společně, nejen za vyučující, ale i za absolventy, aby dokázali dále rozvíjet a předávat to, co během studia načerpají.

Nadační fond Arnošta z Pardubic

DROBNÝ, VĚRNÝ DÁRCE

Mgr. Magda Bušková je absolventka KTF UK, která pravidelně přispívá nadačnímu fondu. S vděčností jsme se jí zeptali: V čem spatřujete přínos svého studia teologie a jak ho uplatňujete?

Studium teologie mne oslovilo rozsahem předmětů od teologických disciplín přes psychologii až po dějiny. Často se mě přátelé ptali, k čemu mi toto studium bude. Domnívám se, že jsem kromě znalostí dostala také bohaté vybavení do života a duchovní nasměrování. Prohloubil se i můj duchovní život, protože během studia člověk získává mnoho podnětů k sebereflexi. V běžném životě mohu lépe komunikovat s lidmi věřícími i hledajícími, někdy s lidmi na okraji společnosti a pomáhat jim. Díky katechetické praxi jsem během studia začala uskutečňovat duchovně-vzdělávací programy v domovech pro seniory formou biblických hodinek. Dnes již 6. rokem k tomu připojuji doprovázení seniorů v jejich životních obtížích a programy o svatých, kteří mě svými příklady velmi přitahují. Jsem za studium vděčná, protože mohu předávat potřebným mnoho z toho, co mi teologická fakulta dala. A to mne naplňuje radostí, protože jde o dobro nejen pro mne, ale i pro jiné, kteří to štěstí nebo příležitost neměli.

Proč jste se rozhodla přispívat nadačnímu fondu a jak to děláte?

Mohu říci, že studium teologie vnímám jako Boží dar. Na KTF jsem studovala velmi ráda a považuji za důležité také „dát něco zpět“. Fakulta potřebuje podporu, aby mohla pokračovat a rozvíjet svoji činnost. Během studia jsem se dostala k letáku o Nadačním fondu Arnošta z Pardubic založeného k podpoře fakulty. Začala jsem měsíčně přispívat menší finanční částkou. Z profesní zkušenosti vím, jak je důležitý každý drobný dárcce, který je věrným a pravidelným přispěvatelem. Mohu tak svojí podporou nepřímo poděkovat i všem, kteří nás vyučovali. Nadační fond pak může fakultě pomoci třeba nákupem knih do fakultní knihovny nebo podporou vědeckých aktivit. A kdekoliv pak jako absolventi prezentujeme své vzdělání v činnosti pro druhé, šíříme tak i povědomí o KTF.

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

dovolte, abychom vás na samý závěr oslovili s naléhavou žádostí o peněžní příspěvek, jež by zajistilo rozvoj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Nadační fond Arnošta z Pardubic vznikl proto, aby fakultě zprostředkoval finanční příspěvky a další formy podpory. V tuto chvíli se především snaží obstarat peníze nezbytné pro vydávání zpravodaje *Doxa*.

Každý jeho exemplář vyjde na 10,- Kč, při započítání distribuce poštou na necelých 13,- Kč. Tiskne se 2000 kusů. Je tedy zapotřebí asi 25.000,- Kč na číslo, dohromady 50.000,- Kč ročně. Pomůžete nám je prosím sehnat? Napomůžete tak tomu, aby mohla fakulta prostřednictvím *Doxy* udržovat a rozvíjet vztahy se svými současnými i minulými studenty, přáteli a příznivci, i s těmi, kteří teprve do jedné z uvedených skupin vstoupí.

O vztahy jde především. Bez určitého finančního zázemí však nebude prostředek, který je má pěstovat, existovat dlouhodobě. Ještě jednou proto prosíme o vaši pomoc. A předem za ni děkujeme.

S pozdravem Ing. Václav Talíř
předseda správní rady

Pokud máte chytrý telefon a účet u banky podporující QR platby, pomocí tohoto kódu se Vám v aplikaci banky předvyplní platba na náš účet ve výši 100Kč, kterou pouze potvrdíte. Děkujeme.

Číslo účtu:
604 181 00 07 / 6000
PPF Banka, Praha 6

Pro další informace, uzavření darovací smlouvy a potvrzení o poskytnutí daru (kvůli uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu) jsme vám k dispozici na uvedených telefonech a emailové adrese. Abychom vám mohli vystavit potvrzení o poskytnutí daru pro uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu, sdělte nám prosím svoji adresu.

Nadační fond Arnošta z Pardubic,
zapsán v nadačním rejstříku
u Městského soudu v Praze,
oddíl N, vložka č. 648

IČO: 279 23 070
Thákurova 3, 160 00 Praha 6
Telefon: 220 181 561
E-mail: info@fondap.cz,
Web: www.fondap.cz

Pozvání

Druhé kolo přijímacího řízení (září 2015)

Srdečně zveme do svých řad všechny, kdo se zajímají o studium

katolické teologie • teologických nauk • aplikované etiky • dějin křesťanského umění • dějin evropské kultury.

Přihlášky se podávají do 16. července 2015. Podrobnosti jsou dostupné na www.ktf.cuni.cz, sekce UCHAZEČI.

Celoživotní vzdělávání a Univerzita třetího věku (2015–2016)

Chtěli byste si doplnit vědomosti, dovednosti, kvalifikaci? Nabízíme vám možnost celoživotního vzdělávání, které je dostupné i při plné aktivitě. Univerzita třetího věku je vyhrazena osobám v důchodovém věku, případně též držitelům průkazu ZTP. Po úspěšném absolvování kteréhokoli kurzu obdržíte certifikát.

CŽV – ZÁJMOVÉ KURZY	Termíny	Zahajovací semestr	Cena (vč. DPH)	Odevzdání přihlášek	Vstupní předpoklady
Různé přednášky z oboru teologie	dle rozvrhu denního studia	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	–
Pastorace zvláštních skupin	1× týdně 90 minut dle rozvrhu denního studia	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	–
Evangelizace	1× týdně 90 minut dle rozvrhu denního studia	letní	500 Kč / semestr	29. 2. 2016	–
Bibliodrama	sobotní bloková setkání 3× za semestr	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	–
Dějiny umění	pátek	zimní	4 800 Kč / kurz	30. 9. 2015	–
Přehledné dějiny vybraného období z dějin umění	1× týdně 90 minut dle rozvrhu denního studia	zimní	700 Kč / semestr	30. 9. 2015	absolvent VŠ
Masmediální komunikace	čtyřdenní blokový kurz 22.–26. 2. 2016 denně 14.00–19.30	letní	1 500 Kč / kurz	15. 2. 2016	–
Novozákonní řečtina	1× týdně 90 minut dle rozvrhu denního studia	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	absolvent SŠ s maturitou
Úvod do novozákonní řečtiny	sobota dle harmonogramu kombinovaného studia	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	absolvent SŠ s maturitou
Úvod do latinského jazyka	sobota dle harmonogramu kombinovaného studia	zimní	500 Kč / semestr	30. 9. 2015	absolvent SŠ s maturitou

CŽV – SPECIALIZAČNÍ KURZ	Termíny	Zahajovací semestr	Cena (vč. DPH)	Odevzdání přihlášek	Vstupní předpoklady
Kanonické právo	1× týdně 135 minut dle rozvrhu denního studia	zimní	5 000 Kč / semestr nebo 12 000 Kč / kurz (3 sem.)	30. 9. 2015	znalost teorie a filosofie práva

UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU	Termíny	Semestr	Cena (vč. DPH)	Přihlášky do
Základy katolického náboženství – Teologie pro laiky	sobota 9.00–12.00	zimní	500 Kč / kurz	30. 9. 2015

Více informací na www.ktf.cuni.cz v záložce VEŘEJNOST → CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.
Celý seznam kurzů včetně podrobností naleznete po načtení QR kódu.

(foto: Helena Kodalíková)

Naši jubilanti

prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D. (* 20. 4. 1955), prorektor Univerzity Karlovy
a pracovník Ústavu dějin křesťanského umění KTF UK,

prof. PhDr. Jiří Kuthan, DrSc., Dr.h.c. (* 13. 6. 1945),
vedoucí Ústavu dějin křesťanského umění KTF UK,

a jejich přítel, spoluzakladatel ÚDKU, prof. PhDr. Mojmír Horyna, CSc.
(23. 3. 1945 – 26. I. 2011) coby Rudolf II. na plese KTF UK (2006).

(foto: Helena Kodalíková)

KOMENTÁŘ K VYOBRAZENÍ NA PŘEDNÍ STRANĚ OBÁLKY

Josef Váchal (1884–1969): Probuzení, z cyklu Svatý František z Assisi Dobráček, 1920

Akvarel, papír, nalepený na kartonu, 51,5 × 34 cm

Soukromá sbírka, © dědicové, kolektivní správa Dilia

Cyklus akvarelových kreseb Svatý František z Assisi Dobráček, z něhož pochází list reprodukováný na obálce našeho časopisu, vytvořil český, spirituálně orientovaný umělec Josef Váchal v roce 1920. Přestože Váchal velmi kreativně pracoval s kanonickým výkladem Františkovy legendy a s obvyklými ikonografickými schémata jejího zobrazování, svědčí jednotlivé listy cyklu o tom, že některá z legendických líčení musel znát a číst. Nejtěsnější je zřejmě souvislost mezi Váchalovým pojetím scén a způsobem vylíčení Františkova života svatým Bonaventurou. Ten byl vedle Tommasa da Celana nejvýznamnějším Františkovým životopiscem. V českém překladu byl Bonaventurův text publikován poprvé v roce 1920. Jeho výklad scén ze svěřcovy života lze aplikovat na většinu listů Váchalova cyklu. Životopisnému líčení Bonaventurovu i Celanovu odpovídá pojetí zde reprodukováného listu 4, který Váchal nazval Probuzení. Latinský nápis nad výjevem, ve kterém František, doprovázený andělem, míjí krucifix před chrámovým portálem, zní: „*Francisce vade, et repara domum meam, quae, ut cernis, tota destruitur.*“ Odkazuje k rozhodujícímu okamžiku na Františkově cestě k přijetí vlastního poslání. Kristovu výzvu ze zázračného vidění „*Františku, jdi a oprav můj dům, který se, jak vidíš, úplně hroutí*“ můžeme vykládat v obecné rovině jako povzbuzení k reformě církve, ale měla také zcela konkrétní dopad v podobě rekonstruování rozpadlého kostela svatého Damiána, ve kterém se zázrak odehrál.

Marie Rakušanová

(foto: Václav Chaloupka – Člověk a víra)